

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

11070.

[The page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is scattered across the page and cannot be transcribed.]

650 J 20

P R O E V E
V A N
H O L L A N D S C H E
O F
N E D E R D U I T S C H E
S Y N O N Y M A,

D O O R

Mr. Q. de F L I N E S, adv^{at}

en

Beëdigd Translateur.

Quamquam vocabula prope idem valere videntur : tamen,
quia res differebant, nomina rerum distare voluerunt.

M. T. CICERONIS *ad C. Treb. Topica* C. 8. §. 34.
in fine.

T^e A M S T E L D A M,
B Y W. B O L T,

1 8 1 0.

Qui bene distinguit, bene docet.

VOORBERICHT.

De Grammaticale beoefening der talen, hoe nuttig, hoe onontbeerlyk, hoe onvermydelyk ook voor die geenen, welken zich dezelve trachten eigen te maken, is echter op zichzelf eene dorre, eene drooge studie: de geest daar en tegen van iedere taal naar te gaan, dezelve wel te doorgronden en vooral de juiste beteekenis der woorden, door *definitiones*, te bepalen is voor hen, welken 'er zich, met ernst en smaak, op toeleggen ten uiterste aangenaam.

Eene byzondere oplettensheid in de keuze van het juiste woord, waardoor eene zaak behoort te worden uitgedrukt, is den schryver van dit stukken altyd voorgekomen van het uiterste gewigt te zyn, zo wel in het samenstellen, als in het vertalen, en de ontvouwing der *Synonyma* of naauwverwante woorden is het geschiktst middel om dit oogmerk te bereiken.

De Ouden hebben zich reeds op de juiste bepaling van de beteekenis der woorden toegelegd. CICERO zegt daarvan in zyne *Topica* C. 8. §. 34. *Quamquam vocabula prope idem valere videantur, tamen, quia res differant, nomina rerum distare voluerunt.* In zyne *Tusculanas quaestiones*, het 4e boek het 7 hoofddeel, geeft hy onder anderen op: *Angor, moeror, luctus.* QUINTILIANUS wylt ook eenige *Synonyma* aan en drukt zich over deze studie, op de volgende wyze, uit: *Pluribus autem nominibus in eadem re vulgo utimur, quae tamen, si deducas, suam propriam quamdam vim ostendunt.* (Inst. Or. L. 6, C 3, §. 17.) Men vindt ook by AULUS GELLIUS eenige *Synonyma* vermeld, alsmede by SENECA en by de schryvers over de Latynsche taal: Zo als M. TERENTIUS - VARRO, M. VERRIUS - FLACCUS, SEXTUS - POMPONIUS - FESTUS NONIUS - MARCELLUS &c., als mede in de *Excerpta ex veteribus grammaticis*, en eindelyk in de *Excerpta differentiarum BONGARSII*; alle welke schryvers over de Latynsche taal, met de gezegde *Excerpta*, in een' bundel te samen zyn uitgegeven, onder den titel van *Auctores linguae latinae*.

Over gezegd onderwerp is echter geen volledig werk van de Ouden tot ons gekomen, dan dat van den Griekischen Grammaticus AMMONIUS, die in het begin der tweede eeuw gebloeid heeft, en wiens werk getiteld *περι ομοίων και διαφόρων λέξεων*, (*de adfinium vocabularum differentiâ*), met dat van ERANIUS Philo, *περι διαφόρων σημασιων*, (*de differentiâ significationis*) in het Jaar 1739, door den beroemden VALCKENAEER, te Leyden, in een deel is uitgegeven.

Onder de latere latynsche schryvers over gezegd onderwerp vindt men Ansonius Pompa, wiens werken genaamd: *De differentiis verborum* en *De usu antiquae locutionis* door R. D. RICHTER tot Leipzig en tot DRESDEN, in het jaar 1781, zyn uitgegeven; GARDIN DUMESNIL, schryver van een

werk, getiteld: *Les Synonymes latins et leur différentes significations avec des exemples tirés des meilleurs auteurs*, uitgegeven te Paris A°. 1777; ook worden 'er vele *Synonyma* en *definitieni* gevonden in de werken van BRISSONIUS onder deze titel: *De Formulæ et solemnibus populi Romani verbis*, en *De verborum quæ ad jus civile pertinent significatione*, welke werken in de jaren 1731 en 1743 te Halle zyn uitgekomen.

Onder de Duitschers hebben STOCH, FISCHER, TILLER en SCHLUTER over de *Synonyma* geschreven: doch de voornaamste schryver van dien landaart over dit onderwerp is J. A. FUERHARD, schryver van een werk getiteld: *Versuch einen allgemeinen deutschen Synonymik in einem kritisch-philosophischen Wörterbuche der Sinnverwandten Wörter der hochdeutschen Mundart*, 6 Theile.

By de Engellschen vindt men onder de Auteurs over dit onderwerp HUGH BLAIR, die daarvan spreekt in zyn werk over de fraaje letteren en Rethorica; PROZZI, wiens werk getiteld is *British Synonyms* en nog een' ander' schryver, wiens werk in het Engelsch en Fransch tegen over elkander, te Parys by de Wed. Richard, in 2 deelen, is uitgegeven, onder deze titels *English Synonymous or the difference between words*, *esteemed Synonymous* en *Synonyms anglais* *qu difference entre les mots réputés Synonymes*.

MÉNAGE en BOURGOURS zyn de eerste onder de Fransche schryvers, welken zich op de uitlegging der *Synonyma* hebben toegelegd; de *Observations sur la langue française* van den eersten, en de *Remarques critiques* van den laatste, verwachten daarvan een groot aantal. Eindelyk heeft de ABR GIRARD opzettelyk een werk over de *Synonyma* geschreven; hetwelk aan ieder', letterminnaar, onder den titel van *Synonymes français* bekend is. BEAUZÉE zegt daarvan: *Dès que l'ouvrage de l'Abbé Girard parut, il fixa l'attention et les suffrages du public. Lamotte jugea, d'après ce qu'il écrit, et sans en connaître l'auteur, que l'Académie française ne pourrait se dispenser de l'admettre dans son sanctuaire, s'il s'y présentait avec un tel ouvrage. Il subsistera, dit Mr. de Voltaire, autant que la langue, et il servira même à la faire subsister.* De vengenoemde BEAUZÉE heeft, in het jaar 1783, van gezegd werk, te Rouen, eene nieuwe uitgave bezorgd; waarby hy zelf eenige *Synonyma* gevoegd heeft en de heer GUIZOT heeft daarna de onderscheide *Synonyma* van GERARD BEAUZÉE, ROUBAUP, D'ALEMBERT en van een' onbekenden by eengevoegd en deze verzameling, met eenigen van hemzelven vermeerderd, onder den titel van *Nouveau dictionnaire universel des Synonymes de la langue française* in het jaar 1809, te Parys by MARADAN, in twee deelen uitgegeven.

Onze taalkundigen hebben zich reeds eenigermate op de beoefening der *Synonyma* toegelegd. De schryver van dit stuk

V O O R B E R I C H T.

Stukjen herinnert zich daarover, in het achtingswaardig en zich, meer door innerlyke waarde, dan door uiterlyke praal; kenichetlend letterkundig genoodfchap *Concordia et Libertate*, waarvan hy de eer heeft lid te zyn, eene fchoone verhandeling van den heere Mr. C. VAN LENNER, gehoord te hebben; ook heeft men hem onderricht, dat 'er in een zeker werk eenige *Synonyma* waren medegedeeld; bepaalde berichten daaromtrent heeft men hem echter niet kunnen geven. Het is hem intusfchen voorgekomen: dat het een zeer nuttig werk wezen zoude, op het voetfpoor des heeren van LENNER eene verzameling van Hollandsche of Nederduitsche *Synonyma* te verzamelen en dit te geven, en dat dit geene ongepaste arbeid zyn zoude voor hem, die, als beëdigd translateur hier ter ftede fungerende, dus een werk by der hand zoude nemen, hetwelk, van zyne gewoone beroepsbezigheden niet vreemd, zyne fnipper uren zelve daaraan zoude dienstbaar maken, en hem ook wellicht meer en meer in zyn vak zoude kunnen aanbevelen. Hy heeft gemeend de in dit stukjen voorkomende woorden kortelyk te moeten behandelen; eensdeels, wyl hem zulks genoegzaam fcheen, anderdeels, wyl hy hetzelfde alleenlyk wilde doen dienen en wenscht gehouden te hebben voor eene proeve. Hy zoude oter den aart der *Synonyma* zelve hier zeer breed kunnen uitweiden; dan, daar dit voorbericht hierdoor wellicht tot eene verhandeling zoude uitloopen, en dus geenszins geevenredigd zyn aart het boekjen zelve, heeft hy geoordeeld dit te moeten uitstellen, tot dat op dit stukjen eenige meerderen zouden zyn gevolgd, welken een bekwaam boekdeel zouden kunnen uitmaken; zo als hy, tyd en omftandigheden zulks toelatende, hoopt te bewerkftellingen. Hy wil hier alleen, ten flotte, nog aanmerken dat 'er onder zyne opgegeven *Synonyma* zich eenige bevinden, van welken hy niet volftrekt zouden willen bf kunnen bepalen, of ze wel juifte *Synonyma* zyn; dan het het is hem, in dien twyfel, voorgekomen, dat echter de *definitien* dier woorden niet geheel onnut of onaangenaam zyn zouden.

Overigens heeft hy lang getwyfeld of hy zyn' naam al of niet voor dit zyn werkjen plaatsfen moest; kundige vrienden, welken hy daarover geraadpleegd heeft, hebben gemeend dat het van dien aart was, dat het hem geen oneer zyn zoude daarvan als fchryver op te treden; hy is te meer hiertoe aangemoedigd door de gunstige wyze op welke zyn tractaatjen, getiteld *De Adel* (*); in het voorleden jaar, by de boekhandelaars Bertram en Bolt uitgegeven, in het algemeen, is ontfangen en beoordeeld.

Daar

(* Zie *Vad. Letteroeff. van 1809. No. 13. Inhoud van Boeken enz. p. 558. en Vad. Bibl. 1810. No. 7. Nittreka. p. 328.*

V I V O O R B E R I C H T .

Daar zyn doel geweest is, met het samenstellen van dit werken, naar zyn vermogen en naar aanleiding van zyn beroep nuttig te zyn, hoopt hy, dat men hem, niettegenstaande de onvolkomenheden, die hy bescheiden genoeg is daarin voorschands zelfs te veronderstellen, dit zyn, zo hy nedrig vermeent, loflyk oogmerk, hem ten goede, wel zal gelieven in het oog te houden.

*Sunt bona, sunt quaedam mediocria, Sunt mala plura.
Quae legis hic: aliter non fit... liber.*

MART. EP. L. I. Ep. 17.

AMSTELDAM, den
10 Juny, 1810.

Q. de FLINES.

D R U K F E I L E N .

E N

V E R B E T E R I N G E N .

- Pag. 3. Reg. 12. Zamenvoeging, *lees*: Samenvoeging.
— 6. — 5. byzonderheid, *lees*: byzonder.
— 9. — 10. overgekومت, *lees*: overgekomen.
— 9. — 16. vervoerveruitziende, *lees*: vervoeruitziende.
— 10. — 2. van onderen, gevoelt voor, *lees*: be-
toond aan.
— 25. — 17. voor, *lees*: voort.

De lezer gelieve ook de niet opgemerkte drukfeilen te verschoonen.

IN-

I N H O U D.

A.	Pag.		Pag.
Aanbieden.	55	Belediging.	64
Aanbrenger.	} 42	Beleefdheid.	30
Aanklager.		Beletzel.	74
Aanmatigen. (zich)	61	Beloofte.	43
Aanmerkingen.	69	Benyding.	28
Aanminnigheid.	17	Befchonken.	52
Aannemen.	80	Befchroomdheid.	54
Aanraken.	60	Befchuldiger.	42
Aantéekeningen.	69	Befstiering.	64
Achterdocht.	63	Betooning.	27
Achting.	10	Betreffen.	32
Adeldom.	77	Betreuren.	62
Afkeer.	36	Betuiging.	27
Afkeer verwekkend.	} 39	Bevalligheid.	17
Affchaffen.		Bevatten.	75
Affchuw.	36	Bevestigen.	32 en 64
Affchuwelyk.	39	Bewondering.	26
B.		Bezitten.	19
Babbelen.	84	Bezorgdheid.	25
Ballingfchap(in)zenden }	} 83	Bezuiniging.	6
Bannen.		Bezwaar.	74
Bangheid.	25	Billyk.	37
Barmhartigheid.	48	Binden.	15
Beeldtenis.	14	Bosch.	32
Beest.	3	Brengen.	48
Begeeren.	20	D.	
Behandelen.	60	Dapperheid.	55
Beheering.	64	Denkbeeld.	} 12
Bekentenis.	17	Denken.	
Beklagen.	62	Dief.	76
Beknopt.	34	Dienst-	

D.		G.	
	Pag.		Pag.
Dienstbaarheid.	52	Gebrék.	71
Dienstvaardig.	} 83	Gedaante.	14
Dienstwillig.		Gedachte.	18
Dier.	3	Gegron. (niet)	63
Doen.	30	Geheel.	33
— (te niet)	39	Geleerdheid.	14
Dolzinnigheid.	5	Geleiden.	48
Donker.	60	Gelofte.	43
Doodflag.	81	Geloof.	49
Dronken.	52	Geluk.	15
Duister.	60	Gelykenis.	} 24
Dwaasheid.	5	Gelykvormigheid.	
Dwitsgen.	70	Gemaskerd.	8
		Genaken.	41
		Genegenheid.	} 32
		Geneigdheid.	
		Genoeg.	} 65
		Genoegzaam.	
		Gerechtigheid.	11
		Gestikt.	54
		Gerecht.	9
		Geven.	51
		Gevoelen.	18
		Gevolg.	} 29
		Gevolgtrekking.	
		Gevuid.	34
		Gewigt.	78
		Gewürgd.	53
		Gierig.	32
		Glad.	78
		Godsdienst.	} 49
		Godvrucht.	
			H.

E.

Edelheid.	77
Eed.	43
Eed doen.	43
Eens. (op)	} 30
Rensflags.	
Eerbied.	10
Eigenliefde.	59
Eindigen.	33
Erfgenaam.	56
Erflater.	57
Erkenntenis.	17
Erve.	56

F.

Fierheid.	6
Fraai.	3

H.	Pag.	L.	Pag.
Haken.	20	Laster.	47
Hakkelen.	67	Liegen.	35
Handelen.	30	Lot.	51
Hebben.	19	Lyden.	8
Heet.	72	Lyfserven.	56
Hekeldicht.	61		
Hoogmoed.	6	M.	
Hopen.	66	Manflag.	81
Hullen.	2	Medelyden.	48
I.		Menschlievendheid.	20
Ingetogenheid.	6	Middel.	2
J.		Minnaar.	15
Jaloursheid.	28	Misdaad.	} 13
Juistheid.	58	Misdryf.	
K.		Mislag.	55
Karig.	32	Moed.	41
Kastyden.	1	Moedeloos.	3
Kennen (te) geven.	81	Mooi.	81
Kennisgeven.	81	N.	
Kiezen.	68	Nabootzen.	25
Kloppen.	10	Naderen.	41
Koning. (van den)	} 73	Namaken.	23
's Konings.		Naauwekeurigheid.	58
Koninglyk.		Navolgen.	23
Krachtig.	19	Nayver.	28
Kryten.	2	Nederigheid.	6
Kunde.	14	Neerslagtig.	41
Kwaadsprekendheid.	47	Niet doen. (te)	39
Kwytſchelden.	40	Niet gegrond.	63
		Nieuwsgierigheid.	4

Nood-

N.	Pag.	O.	Pag.
Noodlot.	51	Overeinde.	50
Noodzaken.	70	Overtreding.	13
Nut.	66	Overwegen.	18
		Overzetten	35
		P.	
Ondervragen.	71	Peinzen.	18
Onderwerp.	60	Plaatsen.	76
Oneenigheid.	11	Pligt.	71
Ongegrond.	63	Praten.	84
Ongeluk. 9 en	16	Prys.	79
Ongetrouw.	30	Pryzen.	57
Ongevoeligheid.	27	Pyn.	11
Onheil.	9		
Ontdekken.	56	R.	
Ontfangen.	81	Raken.	82
Onthouden. (zich)	46	Ramp.	9
Ontveinzen.	7	Razerny.	5
Ontvlieden.	76	Recht. 11 en	37
Ontwerp.	35	Recht op.	50
Ontwyken.	76	Rechtsgeleerden.	?
Onverhoopt.	67	Rechtsvoofspraak.	43
Onverschilligheid.	27	Rechtvaardigen.	29
Onverwacht.	67	Redeneeren.	84
Onvolkomenheid.	71	Redenvoering.	12
Onvoorziens.	67	Roemen.	57
Onwaarheid spreken.	35	Rover.	76
Onwrikbaarheid.	49	Ruffie.	11
Onzekerheid.	12		
Oordeel.	18	S.	
Op eens.	30	Schaamachtigheid.	54
Ophouden.	33	Schimpdicht.	62
Opwakkeren.	75		
		Schoon.	

S.	Pag.	T.	Pag.
Schoon.	3	Trouwloos.	30
Schretjen.	2	Twist.	11
Slaan.	10	Twyfel.	12
Slaverny.	52		
Smaad.	64	U.	
Smert.	11	Uitdrukking.	53
Spaarzaamheid.	6	Uitvinder.	56
Spreken.	84		
Stamelen.	67	V.	
Standhouden. (in)	64	Vasten.	46
Standvastigheid.	49	Vastmaken.	15
Stellen.	76	Veldslag.	9
Sterkre.	19	Venyn.	3
Stotteren.	67	Verbeelding.	18
Straffen.	1	Verbergen.	}
		Verbloemen.	7
T.		Verdedigen.	29
Te kennen geven.	81	Verdragen.	8
Te niet doen.	39	Verduren.	8
Te vreden.	82	Verfoejelyk.	39
Tederheid.	26	Vergif.	3
Tegenspoed.	16	Vergiffenis.	40
Testateur.	57	Vergrooten.	31
Toeëigenen. (zich)	61	Verhandeling.	12
Toegang hebben.	41	Verhinderung.	74
Toegeven.	68	Verkiezen.	81
Toeschryven.	61	Verkleed.	8
Toestaan.	68	Verkort.	34
Toetemmen.	}	Verlaging.	21
Toetreden.	63	Verliefde.	15
Toeval.	9	Vermaken. (zich)	46
		Vermeerderen.	31
		Ver.	

V.		W	
	Pag.		Pag.
Vermoeden.	63	Waarde.	79
Vermomd.	8	Wakker maken.	75
Vernedering.	21	Warm.	72
Vernielen.	} 36	Weenen.	2
Vernietigen.		Weetgierigheid.	4
Vernuft.	4	Weg.	2
Verplichting.	71	Wekken.	75
Verfchooning.	40	Weldadigheid.	47
Verfmoord.	54	Welgemeend.	} 58
Verftaan.	75	Welmeenend.	
Verftand.	4	Welwillenheid.	47
Vertalen.	35	Willen.	20
Verwachten.	65	Winst.	73
Verwondering.	26	Woud.	32
Verzekeren.	32	Woord.	53
Vlak.	78		
Vloeken.	43	Z.	
Vol.	34	Zagtzinnigheid.	20
Voldaan.	82	Zat.	51
Volledig.	33	Zich aanmatigen.	61
Voordeel.	66 en 73	--- onthouden.	} 64
Voorlangers.	83	--- vermaken.	
Voorkeurgeven.	68	--- toeëigenen.	} 61
Voornefemen.	35	--- toefchryven.	
Voorouders.	83	Zelfsliefde.	59
Voorfpoed.	15	Zenden in ballingfchap.	83
Voorftelling.	14	Zinneloosheid.	5
Voorwerp.	60	Zonde.	13
Vragen.	71	Zotheid.	5
Vrees.	25	Zuinigheid.	6
Vreden. (te)	82	Zwaarte.	78
Vrindelykheid.	30	Zwakheid.	26
Vrolyk zyn.	46	Zweeren.	43

NEDERDUITSCHĒ S Y N O N Y M A.

15

STRAFFEN, KASTYDEN.

Het *Straffen* is eene daad, die men uitoeffent aan mēnschen, welken eenig uitdrukke-lyk gebod hebben overtreden. Het *Straffen* geschied, om de wet te wreken en te handhaven, het verder misdoen te beletten en den misdadiger en anderen daarvan af te schrikken, en zulks met eene bepaalde en aan elk bekende straf, welke op de misdaad gesteld is.

Het *Kastyden* is eene daad, uitgeoeffend aan hen welken juist niet tegen eenig uitdrukke-lyk verbod gehandeld, echter eenigen mislag begaan hebben, dien men, voor het vervolg, wil voorkomen, zonder bepaalde straf en zonder dat daarby eenige wraak of handha-ving van eene uitdrukke-lyke wet of gebod in aan-merking komt.

God *Straft* de mēnschen om hunne zonden, na dit leven. Hy *Kastyd*, ze in dit leven, tot

A

der-

derzelve verbetering, over hunne misflagen. Verstandige ouders *Kastyden* hunne kinderen in derzelve jeugd, opdat ze goede en gelukkige menschen zouden worden en opdat zy de ouders anderszins, wegens derzelve dwaas en verkeerde liefde, door hunne misdryven, veelal de gevolgen eener verkeerde of verwaarloosde opvoeding, in derzelve ouden dag, niet zouden *Straffen*.

2.

WEG, MIDDEL.

De *Weg* is de *wyze* waarop, het *Middel* is het *Vermogen* waardoor men iets verricht.

De koophandel is een goede *Weg* om schatten te verzamelen. Het *Middel* om koophandel te dryven is geld. Men verschafft zich genoegdoening door den *Weg* van rechten en zulks door *Middel* van een' bekwaamen rechtsgeleerden.

3.

HUILEN, KRYTEN, SCHREIJEN,
WEENEN.

Het schynt my toe, dat men het werkwoord *Huilen* behoort te gebruiken, sprekende van het gedierte; dat van *Kreiten*, wanneer men van een kind spreekt, en dat het *Schreijen* en *Waejen* op menschen moet worden toe-
ge-

gepast; het eerste, wanneer de droefheid of vreugde kortstondig is, het tweede, wanneer dezelve langer aanhoudt en de zaak, welke betreurd wordt, meer dan gewone droefheid veroorzaakt.

4.

VENYN, VERGIF.

Het *Venyn* is eene schadelijk eigenschap aan lekere dieren en planten natuurlyk eigen.

Het *Vergif* is een kunstmatig mengsel, het zy van onderscheide *Venynen*, het zy van andere zaken, welken, schoon niet schadelijk in zichzelve, echter, door zamenvoeging, wanneer ze inwendig gebruikt worden, den mensch doden, of in hem eene sterke, groote en langdurige ongesteldheid of kwyning te weeg brengen.

5.

DIER, BEEST.

Dier is al het geen het dierlyk leven heeft; het zy beest, het zy mensch; dit woord betreft het dierlyk leven.

Beest is bepaaldelyk al wat, buiten den mensch, het dierlyk leven heeft.

6.

SCHOON, MOOI, FRAAI.

Schoon behoort, zo als het my voorkomt, gebruikt te worden van iets groots;

A 2

en

en het welk over het geheel een zamenfelzel van evenredige en regelmatige zaken in zich bevat: *Eene Schoone vrouw*.

Mooi, noemt men eenige byzondere zaak, welke niet groot is; zo als: *Een Mooi bakkesjen*.

Fraai is eene door kunst verfierde 'zaak, overeenkomende met de regelen van zamenvoeging, evenredigheid en schoonheid: *Eene fraaije schildery*, *Een fraai uurwerk*.

7.

VERSTAND, VERNUFT.

Het *Verstand* is de kracht van het denkvermogen, waardoor men alle zaken met juistheid bevat en doorgrond.

Het *Vernuft* is eene begaafdheid van den geest, welke ryk is in vinding en zamenvoeging van zaken.

8.

WEETGIERIGHEID, NIEUWSGIERIGHEID.

De *Weetgierigheid* is de begeerte om allerlei nuttige zaken te onderzoeken, ten einde zich derzelve kennis ten nutte te maken.

De *Nieuwsgierigheid* is de zucht om allerlei zaken, welke ons niet aangaan of nuttig zyn kunnen, te doorgronden; zonder beoging van
 eenig

eenig nut voor ons zelve en alleenlyk uit een ydel verlangen om ze te weten.

9.

ZOTHEID, DWAASHEID.

De *Zotheid* is eene zwakheid in het denkvermogen, waardoor de begaafdheden van den geest zeer beperkt zyn, en eene verwarring van denkbeelden wordt te weeg gebragt.

De *Dwaasheid* is eene oogenbliklyke verkeerdheid van den geest, waardoor men in de een of andere zaak, frydig met de voorschriften der reden handelt, hoe zeer men ook anderszins het gebruik zyner natuurlyke vermogens zeer wel hebbe.

10.

ZINNELOOSHEID, DOLZINNIGHEID, RAZERNY.

De *Zinneloosheid* is eene ziekte der ziel, waardoor veroorzaakt wordt, dat de daardoor aangedane perfoon zyne zinnen geheel byster is, schoon geene tomeloze driften aan den dag legt.

De *Dolzinnigheid* is de *Zinneloosheid* met tomeloze driften gepaard, zodat men den dolzinnigen niet zonder groot gevaar aan zichzelf kan overlaten.

A 3

De

De *Razerny* is eene *Dolzinnigheid*, welke tot volkomen woede is overgellagen.

11.

FIERHEID, HOOGMOED.

De *Fierheid* is het gevoel van eigen waarde, byzonderheid by onverdiende vernederingen.

De *Hoogmoed* is eene zwakheid der ziel; waardoor men zich, om toevallige voordeelen van het geluk, boven anderen verheven acht.

12.

NEDRIGHEID, INGETOGENHEID.

De *Nedrigheid* is een bescheiden gevoelen omtrent zyne onvolkomenheden of ondergeschiktheid aan anderen; zy kenschetst zich door de uitwendige gebaarden, door beleefdheid, door eenvoudigheid in kleeding, huisraad, als anderszins.

De *Ingetogenheid* bestaat in de voorzichtigheid, met welke men in acht neemt den tyd wáárin men is, de plaats wáár men zich bevindt en de perfoonen, met welken men spreekt of handelt.

13.

ZUINIGHEID, BEZUINIGING, SPAARZAAMHEID.

De *Zuinigheid* is de goede eigenschap eener huismoeder, waardoor zy alle de voorraad,

voor

voor de huishouding geschikt, op de voordeligste wyze gebruikt en zorgt dat 'er niets verloren ga.

De *Bezuiniging* is de onthouding van alle onnodige uitgaven, in een huishouding, waar de overvloed niet heerscht.

De *Spaarzaamheid* is het byeenvergaderen en byeenhouden van zekere gelden, tot een toekomstig einde geschikt.

De twee eerste eigenschappen zyn byzonder de vrouwen, de laatste is ook den mannen eigen.

14.

VERBERGEN, ONTVEINZEN, VERBLOEMEN.

Men *Verbergt*, met zorgvuldigheid het geen men niet wil ontdekken; men *Ontveinst*, door achterhoudenheid, het geen men niet wil doen bemerken; en men *Verbloemt*, met zeer veel behendigheid, door den uitterlyken schyn van het tegenovergestelde, het geen men aan eens anders doorzicht onttrekken wil.

Titius *Verbergt* zyn huwlyk met Sempro-
nia, door in stilte te trouwen; hy *Ontveinst*
het door zich zelden met haar in het open-
baar te vertoonen, en hy *Verbloemt* het,
wanneer men hem al eens met haar ge-

zien heeft, door haar zyne vriendin te noemen.

15.

**GEMASKERD, VERKLEED,
VERMOMD.**

Gemaskerd is iemand welke het gezicht met een grins of momaangezicht bedekt heeft.

Verkleed is men wanneer men, om onkenbaar te zyn, in de plaats van zyne gewone klederen, anderen heeft aangetrokken, welke echter onzen landaart eigen en in onze woonplaats gebruikelijk zyn.

Vermomd is hy die een geheel vreemd gewaad, of ten minsten een aan een' anderen landaart eigen gewaad, heeft aangetrokken.

16.

**LYDEN, VERDUREN, VER-
DRAGEN.**

Men *Lydt* smerten of eenig leed. Men *Verduurt*, gedurende zekeren tyd, eenig ongemak. Men *Verdraagt* de gebreken of het onrecht van anderen.

Men *Lydt* het kwaad, het welk men niet kan afweeren; men *Verduurt*, om byzondere redenen of omstandigheden, hetgeen men al of niet zoude kunnen beletten. Men *Verdraagt* de gebreken van hen, welke men acht of ontziet.

17.

ONGELUK, TOEVAL, RAMP, ONHEIL.

Het *Ongeluk* is eene algemeene ongelegenheid, welke iemant overkomt buiten zyne schuld of toedoen, en geen bepaalde betrekking heeft op eenig byzonder goed of op zyn ligchaam.

Het *Toeval* is eene schade, welke aan iemant bepaaldelyk aan zyn lyf of eenig goed of aan eenig gedeelte daarvan overgekomt.

De *Ramp* is eene ongelegenheid, welke den mensch overkomt, en waardoor hy in zyn ligchaam of aan zyne goederen eenig nadeel lydt van geen groot belang.

Het *Onheil* bestaat uit het *Ongeluk*, den *Ramp* of het *Toeval*, wanneer ze zeer groot en aanmerkelyk zyn en vervoorveruitziende gevolgen schynen naar zich te zullen sleepen.

VELDSLAC, GEVECHT.

Een *Veldslag* is een gevecht tusſchen twee legers, waartoe te voren eenige voorbereidſelen gemaakt zyn, en welke, volgens een zeker overlegd beſtek, wordt ten uitvoer gebragt.

Een *Gevecht* is, meer eigenaartig, de werke-lyke daad der vechtende legers of byzondere

perfoonen , welke niet te voren is overdacht of voorbereid.

Alle de toebereidfelen gemaakt zynde , begon de *Veldslag* , welke zeer bloedig was , en te midden van het *Gevecht* wierdt een der voor- naamfte bevelhebbers zwaar gewond.

19.

KLOPPEN , SLAAN.

Kloppen fchynt meer eigenaartig te moeten gebruikt worden van eene voortdurende daad van den geenen die slaat , zonder eenige bepaling van plaats.

Slaan komt my voor meer bepaaldelyk te zien op eene oogenbliklyke daad , en wel op eene bepaalde plaats , zonder juist eene voortduring aan te duiden.

Titius gaf zyn' slaaf een' slag in het aangezigt , en liet hem vervolgens wakker afkloppen.

20.

ACHTING , EERBIED.

De *Achting* is het gunstig gevoel , hetwelk men voedt voor hen , welken door deugd of verdienften uitmunten.

De *Eerbied* is het geen men gevoelt voor hen , welken door betrekkingen van bloedver-
wan-

wantfchap, of onderscheiden geluks-omftandigheden boven ons verheven zyn.

Men behoort den *Eerbied* voor de overigheid nimmer uit het oog te verliezen, wyl dezelve van God over ons gesteld is, offchoon men ook de perfoonen, welken dezelve uitmaken, om hunne ondeugden niet *Achten* kan.

21.

ONEENIGHEID, TWIST, RUSIE.

De *Oneenigheid* wordt geboren uit een verschil van denkwijze over eenige zaak; wanneer deze *Oneenigheid* tot dadelykheid komt, verandert ze in *Twist*, en, wanneer dezelve hooggezezen is, ontftaat de *Rusie*.

22.

SMERT, PYN.

De *Smert* is het onaangenaam gevoel, het welk in de ziel ontftaat, het zy door droevige gebeurtenissen of lichamelyke pynen.

De *Pyn* is een onlydelyk gevoel aan het ligchaam veroorzaakt, door ziekte, ongefildheid of wonding,

23.

RECHT, GERECHTIGHEID.

Het *Recht* is het onderwerp der *Gerechtigheid*; het is dat geen hetwelk goed en billyk is en het geen men van anderen, uit de natuur

of

of uit hoofde van verbintenissen, welken hen zekere daarmede overeenkomstige pligten opleggen, vorderen kan.

De *Gerechtigheid* is de standvastige wil en begeerte, om aan ieder het zyne te geven.

24.

VERHANDELING, REDENVOERING.

Eene *Verhandeling* is de uitvoerige behandeling en uiteenzetting van eenig onderwerp.

Eene *Redenvoering* is eene in het openbaar gehouden reden, naar de regelen der welsprekendheid ingericht; niet zo zeer ten oogmerk hebbende eenig bepaald onderwerp uit een te zetten, als wel om eene lofreden over eene of andere zaak of persoon te houden, of wel het een of ander, op eene sierlyke wyze, voor te dragen.

25.

ONZEKERHEID, TWYFEL.

De *Onzekerheid* bestaat in de onbewustheid omtrent eene zaak.

De *Twyfel* is de onbewustheid omtrent de waarheid of valsheid of omtrent de hoedanigheid eener zaak of van eenig toeval.

Wanneer men *Onzeker* is omtrent zekere gebeurtenissen, *Twyfelt* men aan de waar- of valsch-

valschheid der daar omtrent loopende geruchten.

26.

MISSLAG , OVERTREDING , MISDRYF , MISDAAD , ZONDE.

De *Misflag* is eene verkeerdheid, waaraan de wil geen deel heeft; ze is meer of minder strafwaardig, naar mate eene aan den persoon, welke den *Misflag* begaat, ongeoorloofde onkunde of onachtzaamheid daartoe aanleiding gegeven hebbe.

De *Overtreding* is eene daad, strydig met eenige wet van den staat of de plaats onzer woonstede of het bevel van iemand welke over ons gesteld is; hoe zeer ook de daad in zichzelf niets onredelyks, zondigs of misdadigs, in het afgetrokkene beschouwd, in zich bevatte.

Het *Misdryf* is eene daad strydig met de voorschriften van zedelykheid of der burgerlyke wetten.

De *Misdaad* is eene daad van erger natuur en gevolgen dan het *Misdryf*, begaan tegen de voorschriften der zedelykheid, en tegen de wetten van stad of staat.

Zyne overigheid niet behoorlyk te eerbiedigen is een *Misdryf*; dezelve aan te vallen eene *Misdaad*,

De

De *Zonde* is eene daad, niet alleen strydig met de voorschriften van zedelykheid, maar meer byzonder eene overtreding der Goddelyke wetten.

27.

KUNDE, GELEERDHEID.

De *Kunde* is de begaafdheid, welke verkregen wordt door een nauwkeurig onderzoek der zaak, welke men zich voorgesteld heeft te weten.

De *Geleerdheid* is een rykdom van het geheugen, verkregen door het lezen van de voornaamste schryveren en het naarsporen van allerlei wetenschappen.

28.

BEELDTENIS, GEDAANTE, VOORSTELLING.

Eene *Beeldtenis* is de afbeelding van een' persoon of zaak, even zo als dezelve bestaat en volkomen gelykende.

Eene *Gedaante* is de uiterlyke hending en het voorkomen van een' persoon of zaak, zonder volkomen gelykenis.

Eene *Voorstelling* bestaat in de houding en kleeding van eenig' persoon of in die van onderscheiden personen eene zekere gebeurdedaad

voers

voorstellende ; zoo als zulks geschied door de
tooneelspelers.

29.

VERLIEFDE, MINNAAR.

De *Verliefde* is iemand welke eenig voor-
werp liefde toedraagt, zonder dezelve nog te
hebben geopenbaard.

De *Minnaar* is hy, die door bepaald aanzoek
zyne liefde verklaard heeft en om wederliefde
aanhoudt.

30.

BINDEN, VASTMAKEN.

Binden is het byeenvoegen van de onder-
scheiden deelen van een ligchaam, zodanig
dat men belet dat ze zich van elkander schei-
den.

Vastmaken is het by elkander voegen van
twee onderscheiden lichamen, ten einde ze
by elkander te houden.

Men *Bindt* de handen en voeten van den
misdadiger en *Maakt* hem *vast* aan een' paal.

31.

GELUK, VOORSPOED.

Geluk is het voordeel, hetwelk wy, bui-
ten ons toedoen, verkrygen.

Voorspoed is het voordeel, hetwelk voort-
spruit uit het wel gelukken onzer vlyt.

Dwaa-

Dwaazen , onkundige en luijaarts zyn somtyds zeer *Gelukkig*. Verftandige , vlytige en kundige lieden hebben dikmaals , door omftandigheden , welke hen mislukkingen veroorzaken , weinig *Voorfpoed*.

Het *Geluk* hangt niet van ons af ; tot den *Voorfpoed* is onze werkzaamheid nodig.

Men is *Gelukkig* in de lotery. Men is *Voorfpoedig* in den koophandel.

Men kan *Gelukkig* zyn in den *Tegenfpoed* , door toevallige omftandigheden , welken denzelfen verzachten , doen ophouden of ten beste doen keeren.

Men kan *Voorfpoedig* zyn in het *Ongeluk* , wanneer onze bekroonde vlyt en werkzaamheid ons daaruit redden.

Hy , die door *Tegenfpoed* zyne goederen verliest , is zeer *Gelukkig* , wanneer hy menschen vindt , welken denzelfen trachten te verzachten , te doen ophouden of ten beste te doen keeren.

Hy , die door eenig *Ongeluk* getroffen is , kan zeer *Voorfpoedig* zyn in de middelen , welke hy , ter zyner redding , heeft by de hand genomen.

32.

ONGELUK , TEGENSPOED.

Het *Ongeluk* is een nadeel het welk ons buiten ons toedoen overkomt.

Tex

De *Tegenspoed* is de mislukking onzer welberade ondernemingen.

33.

BEVALLIGHEID, AANMINNIGHEID.

De *Bevalligheid* is eene gave van het licghaam; zy bestaat in de schoonheid van gelaat, in de uitwendige versierfelen van kleding, als anderszins, in de gepastheid van houding, gebaarden, e. z. v.

De *Aanminnigheid* is eene gave van den geest; zy bestaat in de gelykheid van humeur, in vriendelykheid in de samenleving, in goed-aartigheid, in geestigheid e. z. v. welken in 's menschen handelwyzen doorstralen.

34.

ERKENTENIS, BEKENTENIS.

De *Erkentenis* is de openbaring van hetgeen waarna gevraagd word en hetwelk men liefst had willen verzwynen, hoezeer het op zichzelve niets misdadigs in zich bevatte.

De *Erkentenis*, in een' anderen zin, is het aan den dag gelegd gevoel wegens eenige weldaad; zy is de eerste graad van dankbaarheid.

De *Bekentenis* is de openbaring van hetgeen waarmede men beschuldigd word en hetwelk men belang heeft te zwygen, daar het een misslag, misdryf, of diergelyke in zich bevat.

B

GE-

35.

GEDACHTE, GEVOELEN, OORDEEL.

De *Gedachte* is het oppervlakkig denkbeeld hetwelk men zich van iets vormt.

Het *Gevoelen* is de vrucht der overweging wegens eene zaak.

Het *Oordeel* is het bepaald besluit, hetwelk men, uit de overweging, wegens eene zaak, heeft opgemaakt.

36.

DENKBEELD, GEDACHTE, VERBEELDING.

Het *Denkbeeld* is de voorstelling van de zaak over welk men nadenkt.

De *Gedachte* is het vermogen van den geest om over een zaak na te denken.

De *Verbeelding* is het vermogen, waardoor men zich iets voor den geest brengt, hetwelk niet bestaat of welks hoedanigheden ons onbekend zyn.

37.

DENKEN, PEINZEN, OVERWEGEN.

Denken is eene onwillekeurige werking van den geest, waardoor men, zonder zich de minste moeite te geven, zich eene zaak voor denzelfden brengt.

Pein-

Peinzen is eene ingespannenheid van het denkvermogen, waardoor men nauwkeurig over iets nadenkt.

Overwegen is het vergelyken en nadenken over eene zaak, waaromtrent men een besluit moet vormen.

38.

STERK, KRACHTIG.

De *Sterkte* is de begaafdheid van een lichaam, hetwelk veel verduuren kan.

De *Kracht* is de begaafdheid van een lichaam, hetwelk veel vermogen kan uitoefenen.

39.

HEBBEN, BEZITTEN.

Hebben. Wy *Hebben* eene zaak, wanneer ons het eigendom daarvan toekomt; offchoon wy dezelve niet in handen hebben en wy over dezelve niet oogenblikkelyk kunnen beschikken.

Bezitten. Men *Bezit* alleenlyk dan, wanneer men de zaak werkelyk in zyne magt heeft, met het vermogen om 'er dadelyk over te beschikken; het zy dat ze ons toekomt of dat ons het gebruik daarvan zy overgelaten.

Men *Heeft* renten en inkomsten, offchoon men, door het niet ontfangen derzelve, ze niet *Bezitte* en dus over dezelve niet beschikken kan.

ZAGTZINNIGHEID, MENSCH- LIEVENDHEID.

De *Zagtzinnigheid* is eene geest-geesteldheid, eene lydelyke eigenschap van den geest waardoor dezelve overhelt tot gematigdheid en gezelligheid.

De *Menschlievendheid* is eene werkdadige zucht van het hart, werkzaam omtrent anderen; eene geneigdheid om in het lot van anderen te deelen; een gevoel van de tegenspoeden en het onheil, waardoor anderen getroffen worden.

WILLEN, BEGEEREN, HAKEN.

Het *Willen* is het uitdrukkelyk oogmerk om alles in het werk te stellen tot beryking van het doel, waarop men het oog gevestigd heeft.

Het *Begeeren* is de wensch om tot iets te geraken, waarvan men de mooglyke vervulling vooruitziet, edoch welke niet altyd van ons afhangt.

Het *Haken* is het wenschen naar iets, waarvan men de vervulling niet alleen niet vooruitziet, maar somtyds geheel onwaarschynlyk oordeelt. —

Men

Men *Wil* betaling hebben van eene wettige schuld ; men *Begeert* dezelve spoedig te verkrygen ; men *Haakt* naar rykdommen (die men wellicht nimmer zal kunnen verkrygen) , door het bewerkstellige van gevaarvolle en , in de uitkomst , geheel onzekere middelen ,

42.

VERNEDERING , VERLAGING :

Beide deze uitdrukkingen hebben dit onderling gemeen , dat ze een' staat van vermindering te kennen geven . Wanneer de *Vernedering* uit de ziel voortspruit is ze eene eigenschap der deugd : te weten *Nederigheid* ; wanneer ze voortkomt uit de daad van anderen , is ze eene geringachting , welke ondergaan word ; geboren uit de begeerte om den perfoon ; welke ze ondergaat , in het oog van anderen , minder te doen schynen . Zodanige *vernedering* ondergaat , niet alleen die geen , aan welke eene welverdiende straf word opgelegd , maar ook elk mensch , welke men , zonder dat hy het verdiend hebbe , alleen uit geheimen of openbare beweegredenen , geheel ten onrechte , tot eenen kortstondigen of voortduurende staat van geringheid wil veroordeelen . Die geenen , welken , om hunne mislagen of verkeerde handelwyze , van eenig eeramt ontzet

B 3

wor-

worden ; ondergaan eene welverdiende *vernedering* , daar ze de achting , welke men hen toedroeg zeer vermindert.

De Zaligmaker onderging darentegen eene onverdiende *Vernedering* , toen de krygsknechten hem uit spotterny den-purperen mantel op de schoudren wierpen en hem met doornen kroonden.

De *Verlaging* ontspruit , of uit 's menschen eigen gedrag , hetwelk , strydig met alle denkbeelden van eer , welken , ook in den armsten en geringsten mensch , behoren te huisvesten , hem beneden alle anderen vernedert , of uit de daad van anderen . De misdadiger , welke het schavot betreed , ondergaat eene groote *Verlaging* , door de vlek welke op hem komt en steeds liggen blyft , zo door de straf zelve , als door het openlyk bekend worden zynet misdaad .

De *Vernedering* is niet altyd voortdurend , maar kan vanzelve weder ophouden .

De *Verlaging* is voortdurend en word niet , dan door de verbetering van den verlaagden , of door gunst van anderen weggenomen .

De *Vernederde* ondergaat geene verandering van staat . De *Verlaagde* verandert van staat .

NAMAKEN, NABOOTZEN,
NAVOLGEN.

Namaken geschied door het gelykvormig maken van het een met het anderen, ten oogmerk hebbende, dat het een voor het ander zoude genomen worden of ten minste daar naauwkeurig naar zoude gelyken.

Nabootzen is de verrichting van hem, welke eene zaak wel op dezelve wyze inricht, als die, welke hy zich voor oogen gesteld heeft, doch welke geen oogmerk heeft ze onderling te doen overeenkomen.

Navolgen doet hy, welke eene zaak zodanig inricht, dat ze op dezelfde leest geschoeid is, als die zaak, welke hy voor oogen heeft, edoch zonder oogmerk om dezelve daarmede in het minste, te doen overeenstemmen.

Men *Maakt* eene schildery *na*, door hetzelfde naauwkeurig, van trek tot trek, na te schilderen. Zy, die eene handteekening *namaken*, om anderen te bedriegen, zoeken dezelve, van trek tot trek, te doen overeenstemmen met de bedoelde handteekening.

Het *Nabootzen* geschied, door een zelfde onderwerp te schilderen en het op dezelfde wyze

interichten als hetgeen men voor oogen heeft , zonder het van trek tot trek te volgen.

Men *Bootst* de houding , gebaarde en spraak *na* van iemand , welke men wil voorstellen ; zoudanig is het werk der bekwame tooneelfpellers.

Het *Navolgen* geschied , door zyn werk op dezelfde leest te schoeijen , als het geen men op het oog heeft. Men *volgt* de schoone schilder- en dichtstukken *na* , door de , daarin opgemerkte , volkomenheden in zyne schilder- en dichtstukken over te brengen. Schilders , welken naar de volkomenheid streven , trachten de siksche trekken en het schoone coloriet der beroemde meesters *na te volgen*. Dichters , welken in hun vak willen uitmunten , zoeken de stoutste trekken , de vloeiende vaerstrant , e. z. v. van VONDEL , VOLTAIRE , RACINE , POPE , KLOPSTOK , TASSO , DANTE , en anderen *na te volgen*. VIRGILIUS heeft in zyn' Aeneas de Iliade van HOMERUS *nagevolgd* ; VONDEL heeft in zyn' Gysbrecht van Aemstel , op eene meesterlyke wyze , verscheide plaatfen uit het tweede boek van den Aeneas *nagevolgd*.

44.

GELYKVORMIGHEID ; GELYKENIS.

De *Gelykvormigheid* ontstaat uit de volkomen of genoegzaam volkomen *Oyereenkomst* van

van twee zaken onderling. Tusschen tweelingen bestaat eene *Gelykvoormigheid*.

De *Gelykenis* is eene genoegzame, echter onvolkomene, *Overeenkomst* van de eene zaak met de ander. Zo hebben twee personen, welken elkanderen niet *Gelykvoormig* zyn, in gelaat, houding en manieren, veel *Gelykenis*. Eene landstreek, een huis, welken met eene andere landstreek, met een ander huis niet *Gelykvoormig* zyn, hebben echter dikwils daarmede veel *Gelykenis*. De afbeelding van eenz perfoon heeft *Gelykenis*, wanneer alle of de voornaamste trekken, welken deszelfs gelaat kenfchetfen, wél getroffen, zyn. De twist omtrent het al of niet *Gelyken* van de afbeelding van iemants gelaat schynt my toe voor te spruiten, uit het wél, of niet wel getroffen zyn van dien trek, welke de befchouwer in den afgebeelden perfoon, by uitnemenheid, heeft opgemerkt.

45.

VREES, BEZORGDHEID, BANGHEID

De *Vrees* is eene ongerustheid, welke geboren word uit het denkbeeld dat eenig kwaad, waarvan wy een affchuw hebben, plaats grypen kan.

De *Bezorgdheid* ontstaat uit begeerte naar

B 5

eenig

eenig goed en de bewustheid wegens het meerdere of minder vermogen van den persoon, welke, of van dat geen hetwelk, op dit goed of op eenige gebeurtenis invloed heeft of dezelve besliffchen zal.

De *Bangheid* ontspruit uit eene zwakte van den geest, bezorgd voor behoudenis en uit het denkbeeld van gevaar.

Men *Vreest* dat eene zekere spys ons zal schaden. Men is *Bezorgd* voor het niet verkrygen van het goed, hetwelk ons is beloofd of toegelacht. Men is *Bezorgd* voor de magt van een' vermogend medestander. Men is *Bang* voor het vergaan op zee.

46.

VERWONDERING, BEWONDERING.

De *Verwondering* is eene gewaarwording, welke ontstaat op het aanschouwen of vernemen van iets buitengemeens of onverwachts.

De *Bewondering* is eene gewaarwording, welke voortspriet uit het aanschouwen of vernemen van iets buitengewoons of onverwachts, hetwelk onze goed of afkeuring tot zich trekt.

47.

ZWAKHEID, TEDERHEID.

Zwakheid is het onvermogen om kracht uit te oefenen.

Te-

Tederheid is het onvermogen om buitengewone ongemakken te verduren.

Een *Zwak* ligchaam is zodanig een, hetwelk geen krachten van aanbelang kan uitoefenen.

Een *Teder* ligchaam is zodanig een, hetwelk geen buitengewone ongemakken kan verduren.

48.

ONVERSCHILLIGHEID, ON- GEVOELIGHEID.

De *Onverschilligheid* is eene gelykheid van geest, waardoor eene zekere tevredenheid ontstaat en bestaan blyft, het zy eene zaak, welke ons aangaat, op deze of geene wyze, juitvalle of besta; zy dood alle driften en verdooft alle gevoel voor vreugde en droefheid.

De *Ongevoeligheid* is de verharding van het gemoed, waardoor de mensch ongevoelbaar is voor de inspraak van liefde, vriendschap en diergelyke; zy sluit het hart voor de indrukfelen van elke edele gewaarwording.

49.

BETUIGING VAN VRIND- SCHAP, BETOONING VAN VRINDSCHAP.

Betuiging van Vriendschap is de daad van iemand, welke een' ander' van zyne vriendschappelyke gevoelens wil overtuigen; of
fchoon

ſchoon hy dikmaals geen het minſte oogmerk hebbe om zyne *Vrindſchap*, door daden, te *Betoonen*.

Betooning van Vrindſchap is eene daad; door welke men de oprechtheid der vrindſchaps-betuigingen bevestigd, met de uitoeffening van vrindſchappelyke daden.

De *Betuiging van Vrindſchap* is zo gemeen, als de *Betooning van Vrindſchap* zeldzaam is.

Chacun se dit ami; mais fou, qui s'y repose:

Rien n'est plus commun que ce nom,

Rien n'est plus rare que la chose.

J. DE LA FONTAINE, Liv. 4. Fab. 17.

50.

JALOURSHEID, BENYDING, NAYVER.

De *Jaloursheid* is een ſnartelyk gevoel wegens, en eene ſtilzwygende erkenning van eens anders meerderheid, welke men begeert te verduiſteren of te verbloemen.

De *Benyding* is eene miſgunning aan andere van hetgeen zy bezitten.

De *Nayver* is de werkdadige en billyke begeerte, om anderen, door vlyt en daardoor verkregen kundigheden, gelyk te

WOR-

worden of te boyen te streven; deze begeerte, wysfelyk bestierd, heeft de heilzaamste gevolgen voor de samenleving.

51.

GEVOLG, GEVOLGTREKKING.

Het *Gevolg* is hetgeen uit den aart eener zaak voortspruit.

De *Gevolgtrekking* is hetgeen men uit den aart en de eigenschappen eener zaak afleidt. Dat die geen, die adem haalt, leeft, is een *Gevolg*.

Dat TITIUS leeft, omdat hy adem haalt, is eene *Gevolgtrekking*.

52.

RECHTVAARDIGEN, VERDEDIGEN.

Rechtvaardigen is het bybrengen van onderscheiden redenen en bewyzen, welken de onschuld van een' beschuldigten persoon ten volle aantoonen.

Verdedigen is het bybrengen van onderscheiden gronden, welke strekken om de zaak van den aangeklaagden in een gunstig daglicht te stellen; het zy dat de aangeklaagde wezenlyk onschuldig zy en gevolglyk kan *Gerechvaardigd* worden, het zy dat de beschuldigde werklyk schuldig zy, maar zich in de mooglykheid bevindt, om, door eene *Verdediging*, zyne schuld te verbergen.

53.

53.

ONGETROUW, TROUWLOOS.

Ongetrouw is hy, welke openlyk van zyne ongetrouwheid blyken geeft.

Trouwloos is hy, welke zyne *Ongetrouwheid*, onder schyn van *Getrouwheid*, verbergt.

54.

OP EENS, EENSSLAGS.

Op Eéns beteekent in eene reize.

Eénslags beteekent spoedig, onverwacht.

Eénslags ontfont 'er een zwaar onweder en de zee wierd onstuiming; na vele stormen te hebben uitgestaan, kroote het schip en barstte *Op Eéns* van elkander.

55.

DOEN, HANDELEN.

Het *Doen* veronderstelt, behalve de daad, een voorwerp, welke dezelve bepaalt.

Het *Handelen* heeft alleen betrekking op de daad en de verrichting van den persoon, welke *Handelt*.

De voorzigtigheid vordert, dat wy, in al wat wy *Doen*, met overleg zullen *Handelen*.

56.

**VRINDELYKHEID, BELEEFDE-
HEID.**

De *Vrindelykheid* is de betuiging van wel-
wil.

willenheid ; welke men omtrent anderen
voed.

De *Beleefdheid* is de betuiging en betoning
van achting of toegevenheid , gewygd naar
de regelen van wetvoeglykheid , welke in de
famenleving zyn aangenomen.

Men behandelt zyne onderhoorigen , zowel als
zyns gelyken en meerderen , met *Vrindelyk-*
heid.

Men betoent *Beleefdheid* aan zyne meerde-
ren en aan zyns gelyken.

De *Vrindelykheid* fpruit voort uit het
hart ; de *Beleefdheid* uit de aangenomen ge-
woonten.

57.

VERGROOTEN , VERMEERDEREN.

Het *Vergrooten* gefchied , door uiteenzetting ;
het *Vermeerderen* , door byvoeging . Men *Ver-*
groot eene stad door dezelfs eindpalen uit te
zetten ; men *Vermaerdert* eene kudde fcha-
pen , door 'er meer by te voegen .

De *Vergrooting* van een gebied heeft niet al-
tyd de *Vermeerdering* van magt ten gevol-
ge ; ze is dikwils oorzaak , dat de magt , door
het te veel *vergrootten* en daardoor dikwyls
verzwakken van het gebied , zeer *Vermin-*
dert.

58.

58.

GENEGENHEID, GENEIGDHEID.

De *Genegenheid* is eene, door onderscheiden omstandigheden, ontstane begeerte naar iets.

De *Geneigdheid* is eene aangeboren verkleefdheid aan iets.

59.

B O S C H , W O U D.

Een *Bosch* is eene uitgestrektheid gronds met boomen beplant, met wegen doorsneden en kunstmatig ingericht en onderhouden.

Het *Woud* is eene zeer groote uitgestrektheid gronds, door de natuur dicht met boomen overdekt en zonder regelmatige wegen.

60.

VERZEKEREN, BEVESTIGEN.

Men *Verzekert* eene zaak, welkers waarheid men geenszins betwyfelt, doch welke, door anderen, in twyfel getrokken word.

Men *Bevestigt* dezelve, door het aanvoeren van redenen van wetenschap en omstandigheden, welken de waarheid van het verzekerde buiten alle twyfel stellen.

61.

K A R I G , G I E R I G.

Karig zyn is de zucht om voor eene zaak het minste mogelyk uit te geven of te besteden.

Gie-

Gierig zyn is het begaan van die misdaad, door welke men zichzelve en anderen het nodige onthoudt, om zyne schatten niet aan te raken.

62.

OPHOUDEN, EINDIGEN.

Ophouden is het staken van iets, hetwelk nog niet voleindigd is, of wel het staken van zekere daden, welke anderszins by voortduuring geschieden.

Eindigen is het staken der werkzaamheden, wanneer iets voleindigd is.

Men *Houdt* somtyds *Op* met eene onderneming, wanneer ze nog niet voltrokken is, uit vreeze dat ze schadelyk zal uitvallen; men *Eindigt* eene onderneming, door dezelve te voltooijen.

Ophouden is het staken van eene zaak.

Eindigen is het voleinden der werkzaamheid.

63.

GEHEEL, VOLLEDIG.

Geheel heeft betrekking op de samenvoeging der deelen; *volledig* heeft betrekking op de volkomenheid dier samenvoeging.

Geheel is iedere zaak, welke niet is gebroken of verdeeld; dezelve is *volledig*, wanneer ze alles in zich bevat, wat tot deszelfs bestaan behoort.

Een boek is *Geheel*, wanneer het niet uit

C

el-

elkander maar gevoeglyk ingenaaid of ingebonden is; het is *volledig* wanneer 'er geen bladen of gedeelten aan ontbreken.

64.

V O L , G E V U L D .

Vol is alles, waar niet meer kan worden bygevoegd.

Gevuld is iets waar in noch meerder zoude kunnen gedaan worden, om het *Vol* te maken.

By eenen *Vollen* beker kan niets worden bygevoegd, wyl *Vol* alle ruimte uitsluit. Een beker die, tot op de helft, wyn in zich bevat, is echter *Gevuld* met wyn, offchoon hy niet *Vol* geschonken zy.

65.

BEKNOPT, VERKORT.

Beknopt is eene korthed in de zaak zelve; zo is een verhaal *beknopt*, hetwelk, met weinig woorden, de nodige denkbeelden uitdrukt.

Verkort is eene korthed, veroorzaakt door verkleining van iets grooters. Zo is een *Verkort* verhaal zodanig een, hetwelk uit een grooter ontleend is en in hetwelk men alleen de voornaamste zaken heeft opgeteekend.

66.

66.

VOORNEMEN, ONTWERP.

Een *Voornemen* is het besluit, hetwelk omtrent het doen of verrichten eener zaak gevormd is.

Het *Ontwerp* is een beredeneerd, nagedacht en, in al deszelfs deelen, bepaald beslek van het onderwerp van ons *voornemen*.

Het *Voornemen* heeft betrekking op de daad; het *Ontwerp* op het onderwerp der daad.

67.

OVERZETTEN, VERTALEN.

Overzetten is de denkbeelden van de eene taal *Woordelyk* in eene andere over brengen; dit is het eerste werk van hen, die eene taal willen leeren en (voor zo verre zulks mogelijk en met den aart der taal, in welke men vertaalt, bestaanbaar is) van hen welken onder eene eed staan van getrouwelyk te zullen *vertalen*.

Vertalen is de *Zakelyke* overbrenging van denkbeelden, uit de eene taal in de andere; zonder zich aan de woorden te binden; het is de kunst om die denkbeelden, naar den aart der taal, in welke men vertaalt, uit te drukken.

68.

ONWAARHEID SPREKEN, LIEGEN.

Onwaarheid spreekt men, wanneer men iets

C 2

zegt

zegt, hetgeen niet *waar* is, doch van welkers *onwaarheid* men niet bewust zy. Men spreekt *onwaar*: wanneer men, zich verzekerd houdende, dat iemand in de stad is, zegt dat hy in de stad is, indien hy werkelyk daar uit zy.

Men *Liegt*, wanneer men spreekt tegen het geen men voor waarheid houdt en het tegenovergestelde te kennen geeft. Men *Liegt* dus wanneer men, zeker menende dat iemand uit de stad is, zegt dat hy 'er in is; offchoon hy 'er ook werkelyk in zy.

69.

AFKEER, AFSCHUW.

De *Afkeer* is eene gewaarwording, welke ons een' tegenzin tegen het een of ander inboezemt; offchoon men het niet veroordeelt. Men heeft een' *Afkeer* van zekere spyzen en dranken, de zieke heeft een' *afkeer* van kwalyk smakende geneesmiddelen.

De *Afschuw* heeft men van het geen, waarvan men niet alleen *afkeerig* is, maar hetwelk men *Afkeurt* en *Veroordeelt*. Een braaf man heeft een *Afschuw* van misdaden.

70.

VERNIELLEN, VERNIETIGEN.

Vernielen doet men eene zaak, welke men zodanig beschadigt, dat dezelve niet weder tot vorig gebruik kan gebezigd worden.

Ver-

Vernietigen doet men , wanneer men eene zaak geheel en al en zodanig *Vernielt* , dat ze ophoudt te bestaan en 'er geen deel van deszelfs vorige gedaante overig blyft.

Eene stad word *Vernield* , door het verbranden der voornaamste gebouwen ; ze wordt *Vernietigd* , wanneer alle de gebouwen , welken dezelve uitmaken , gellecht worden.

71.

R E C H T , B I L L Y K .

Recht is dat geen , hetwelk hy , aan wien het verschuldigd is , bewyzen kan , dat het hem toekomt en hetwelk voortspruit uit den volkomen pligt van die geen , welke het moet uitoeffenen ; het geen *Recht* is kan dus ten strikste gevorderd worden.

Billyk is dat geen , hetwelk die geen , waaraan het verschuldigd is niet bewyzen kan , dat het hem toekomt , en hetwelk voortspruit uit den onvolkomen pligt van die geen , welke het moet uitoeffenen ; het geen alleen *Billyk* is , kan dus niet gevorderd worden.

Eene schuld spruit voort uit een' volkomen pligt van den schuldenaar , dus wordt daaruit een *Recht* geboren voor den schuldeifcher , wyl hy zyn *Recht* tot de schuld bewyzen kan ,

en dus *Recht* heeft de betaling daarvan te vorderen.

Eene aalmoes spruit voort uit een' onvolkomen pligt van den gever: daar uit word dus geen *Recht* geboren; ook kan de arme die ze vraagt zyn *Recht* niet bewyzen, en dus gcene vordering doen.

Het *Recht* spruit voort uit verbindtenissen; welk een' pligt opleggen, zo als in alle overeenkomsten.

De *Billykheid* heeft haren zetel in het geweten; die geen van welke eene aalmoes gevraagd wordt kan alleen beoordeelen, of hy verpligt is ze te geven; zyn geweten alleen doet uitspraak en niemant kan beoordeelen of hy wel of kwalyk doe met te geven of te weigeren.

Men heeft *Recht* om zyn' schuldenaar te vervolgen; men is *Billyk* wanneer men hem de schuld kwytſcheldt, indien men het doen kan en men den schuldenaar daardoor uit eene wezenlyke ongelegenheid redt.

De beschreven wetten besliffchen wat *Recht* is; de wetten der natuur, of die van het geweten, (welke ons leere wat wy aan God, aan ons zelve, aan onze medemenschen in het

ze-

zedelyke verschuldigd zyn) bepalen wat *Billyk* is.

In de Vierschaar van het geweten alleen bestaat het gevoel van *Recht* en *Onrecht* omtrent onze eigen daden, welken met de *billykheid* in verband staan.

De verwarde denkbeelden omtrent het geen *Recht* of het geen alleenlyk *Billyk* is en hetgeen dus een' volkomen of wel een' onvolkomen pligt oplegt, heeft dikwerf aanleiding gegeven tot de grootste wanorders en onrechtvaardigheden.

72.

TE NIET DOEN, AFSCHAFFEN.

Men doet te niet al wat door geen uitdrukelyke wil bestaat, zo als al het geen, hetwelk door langdurige gewoonten deszelfs bestaan bekomen heeft.

Menschaft af dat geen hetwelk, door een' uitdrukelyken en bekenden wil, bestaat, zo als wetten en instellingen;

73.

AFKEER VERWEKKEND, AFSCHUWELYK, VERFOEIJELYK.

Afkeer Verwekkend is dat geen, hetwelk in ons tegenzin doet geboren worden; het zy hetzelfde al of niet *Affschuwlyk* zy.

C 4

Af-

Affchuwelyk is al wat niet alleen onzen *Afkeer* doet ontstaan , maar in zichzelf de gronden tot den afkeer heeft , het zy het iets zinlyks of onzinlyks betrefte.

Verfoeijelyk is het geen onze verontwaardiging opwekt en waarvan men gruwet ; dit betreft alleen het zedelyke of het niet zinlyke.

74.

VERSCHOONING , KWYTSCHELDING ; VERGIFFENIS.

De *Verschooning* brengt te weeg , dat de persoon , welke straf verdient had , dezelve niet alleen niet ondergaat , maar dat men hem , wegens zyne misdaad , niet aanspreekt.

De *Kwytſchelding* veroorzaakt , dat de straf niet wordt opgelegd ; zonder dat echter daarom de ſchuldige weder in genade of vriendschap worde aangenomen ; ze doet dus de ſchuld niet te niet , maar alleen de ſtraf.

De *Vergiffenis* brengt niet alleen te weeg dat de ſtraf niet word opgelegd , maar ook , dat de ſchuldige weder in genade of vriendschap wordt aangenomen. Ze betreft dus niet alleen den perſoon van den ſchuldigen , maar even zeer zyn' ſtaat.

75.

75.

NEËRSLAGTIGHEID, MOE- DELOOSHEID.

De *Neërslagtigheid* is eene oogenbliklyke zwakheid der ziel, veroorzaakt door indrukzelen van tegenwoordige onheilen of vreeze voor de toekomst.

De *Moedeloosheid* is eene zwakheid der ziel, waardoor men van het doen van ondernemingen wordt te rug gehouden.

Het eerste betreft het lydelyke; het tweede het werkdadige.

Men is *Neërslagtig* in rampvolle tyden.

Men is *Moedeloos* wanneer men niets tot zyn behoud durft ondernemen.

76.

TOEGANG HEBBEN, NADE- REN, GENAKEN.

Men heeft *Toegang*, wanneer men zich ergens mag laten vinden. Men heeft *Toegang* tot den Koning, wanneer men aan Z. M. is voorgesteld geworden, en aan het Hof mag verschynen.

Men *Nadert*, wanneer men werkelyk van dit vermogen gebruik maakt; men *nadert* dus Z. M. wanneer men zich tot den Koning begeven heeft en zich in zyne tegenwoordigheid bevindt.

C 5

Men

Men *Genaakt*, wanneer men naby den per-
foon is gekomen, welken men genaderd is; zo *ge-
naakt* men den Koning, wanneer men zich on-
middelyk naast by zyn' perfoon bevindt.

77.

BESCHULDIGER, AANBRENG-
GER, AANKLAGER.

De *Beschuldiger* is hy, die een' ander eene
misdaad openlyk aantygt, zonder juist eene
aanklachte te' doen.

De *Aanbrenger* is iemand, welke, zonder
daartoe geroepen te zyn, of 'er belang by te
hebben, eene misdaad of eene fout van ande-
ren aan den dag brengt. Zodanig een werkt in
het verborgen en is 'er op uit om misdaden uit te
vinden.

Een *Aanklager* is hy, welke, het zy uit hoofde
van het belang, hetwelk hy zelve by eene zaak
heeft, of pligtshalve, zo als een openbare
Aanklager of Hoofdofficier, den misdadiger
aan den Rechter *aanklaagt*.

De *Beschuldiger* moet, daartoe geroepen
zynde, zelve *Aanklager* worden of den openba-
ren *aanklager* in staat stellen zyn aanklachte te
doen; waar geen *beschuldiger* is, is geen *Aankla-
ger*. De *Aanbrenger*, zonder iemand vooraf
te beschuldigen, openbaart de misdaad in het
geheim.

78.

78.

ZWEEREN, EED DOEN, VLOEK-
KEN.

Zweeren geschied tot bevestiging van eene getuigenis.

Eed doen geschied meer eigenaartig tot het bevestigen van eene belofte; beiden zyn eene inroeping van Gods wraak, of liever straf, op de verbreking.

Vloeken is het misbruiken van Gods naam of het gebruiken van woorden, eene verwenfching of ydele verzekering aanduidende.

79.

GELOFTE, BELOFTE, EED.

De *Gelofte* is eene gemoedelyke toezegging aan God, van iets te zullen doen; dezelve, aan anderen onbekend zynde, brengt dus geene verachting, geene straf te weeg; ze ontrust het geweten, wanneer ze verbroken is.

De *Belofte* is de toezegging van iets te zullen doen, laten of onderhouden, zonder aanroeping van Gods naam, of het inroepen van zyne wraak of straf, over den verbreker; ze brengt, dus, by de verbreking, alleen eene zedelyke misdaad te weeg, en veroorzaakt, dat de verbreker, by elk weldenkend mensch,
ver-

veracht word; ze verbindt dus alleen brave en goede menschen, uit liefde tot de deugd en goede zeden.

De *Eed* is de toezegging van iets te zullen doen, laten, of onderhouden, welke gedaan wordt, onder aanroeping van Gods naam, en inroeping zyner wraak of straf, over den verbreker; ze brengt dus te weeg, dat de meinedige eene groote zonde begaat, en de straf op den meined gestelt, by deszelfs ontdekking, ondergaan moet. Ze verbindt dus niet alleen brave en goede menschen, maar ook die genen, welken, deugd noch goede zede achtende, voor de straf vreezen.

Wanneer *Beloften* in de maatschappy genoegzaam waren, behoefde niemand zyne deur te sluiten.

Oderunt peccare boni, virtutis amore. HOR.

Oderunt peccare mali, formidine poenae.

Men doet eene *Gelofte*, van, by het ontkomen uit eenig gevaar, de armen te zullen gedenken.

Men *Belooft* iemand iets te zullen geven, of iets voor hem te zullen doen.

Men doet een' *Eed*, wanneer men deze *Beloof-*

lofte met het aanroepen van Gods naam, en het inroepen van zyne wraak of eenige straf, bevestigt.

Wanneer alle menschen waren, zo 'als ze behoorden te zyn, zoude eene *Belofte*, in allen gevalle, volstaan kunnen; want ieder eerlyk man zal zyn *Woord* houden, zo heilig als zynen *Eed*, schoon zeer wel bewust, dat hy de zonde, welke de meinedige begaat, niet op hem zoude laden en dat hy de straf op den meinede gesteld niet zoude ondergaan; maar, dewyl de ondervinding altyd geleerd heeft en nog leert, dat de meeste menschen niet zyn, zo als ze behoorden te zyn, zo is het eene groote dwaasheid, daar men niemants hart vermag te doorgronden, de *Belofte* van ieder een, zonder onderscheid, voor genoegzaam te houden.

80.

RECHTSGELEERDE, (*Doctor in de rechten*).

RECHTSVOORSpraak, (*Advocaat*.)

Een *Rechtsgeleerde* is die geen, welke de rechtsgeleerdheid beoeffent of beoeffend heeft; het zy hy van zyne kundigheden als *Rechtsvoorspraak* al of niet gebruik make.

Een *Rechtsvoorspraak* is hy, welke, de rechtsgeleerdheid beoeffend hebbende, van zyne kundigheden gebruik maakt, om zaken voor

voor den rechter te eischen of den gedaagden te verdedigen.

81.

ZICH ONTHOUDEN, VASTEN.

Zich Onthouden bestaat in het vrywillig ontbeeren van zekere zaken, welken ons aangenaam zyn, en waaraan wy gewoon zyn. De *Onthouding* betreft het verzaken van den overvloed, zo wel van vermaken als van spys en drank. Wy *Onthouden* ons, uithoofde der drukkende tyden, van wyn, wildbraad e. z. v., van openbare en kostbare vermaken.

Vasten is, ten nauwste, de *onthouding* van alle spyzen en dranken, en, in een' uitgestrekter zin, van al het geen, hetwelk aan het noodwendige naauw grenst. Het vasten, volgens de voorschriften der R. C. Kerk, betreft alleen de *onthouding* van zekere bepaalde spyzen en dranken.

82.

VERMAKEN, (ZICH), VROLYK ZYN.

Zich Vermaken bestaat in de genieting van stille en aangename of het zich bezig houden met genoeglyke zaken. Men *Vermaakt* zich met zyne

zyne boeken , met teekenen , met de tóon-
kunst e. z. v.

Vrolyk zyn veronderstelt eene uitwendige
betooning van genoegen. Men is *vrolyk* wan-
neer de vreugde door stem en gebaarden wordt
te kennen gegeven , het zy op eene bedaarde of
op eene luidruchtige wyze.

83.

KWAADSPREKENHEID, LAS- TER.

De *Kwaadsprekenheid* is de wandaad van
hen , welken zich verheugen in de misdaden
of gebreken van anderen te verbreiden ; het
zy ze van de waarheid al of niet over-
tuigd zyn.

De *Laster* is de verfoeilyke misdaad van
hen , welken anderen , ten onrechte , van ge-
breken beschuldigen of wandaden aantygen.

84.

WELWILLENHEID, WELDA- DIGHEID.

De *Welwillenheid* huisvest in het hart ;
het is de geneigdheid om anderen wel te
doen , offchoon ook de magt ontbreke.

De *Weldadigheid* is de werkzame *Welwil-
lenheid* , van hen , welken de magt bezitten ,
om de *welwillenheid* te doen werken.

?Er

Er zyn vele lieden, welken met de grootste *Welwillenheid* anderen zoeken wel te doen en te bevorderen, offchoon hen de magt ontbreke, of wel, door toevallige omftandigheden, benomen worde, om hunne *welwillenheid* door hunne *Weldadigheid* te bevestigen.

85.

MEDELYDEN, BARMHARTIGHEID.

Het geen de *Welwillenheid* is, in betrekking tot de *Weldadigheid*, is het *Medelyden* tot de *Barmhartigheid*.

Het *Medelyden* is eene gewaarwording, waardoor wy zodanig worden aangedaan, dat wy het lyden van anderen byna even zeer gevoelen, als of wyzelven leden.

De *Barmhartigheid* is het werkdadig *Medelyden*, hetwelk ons noopt en doet werkzaam zyn, tot behoud of redding van de voorwerpen van ons *medelyden*.

86.

BRENGEN, GELEIDEN.

Brengen veronderftelt, byhem die gebragt wordt, gene bepaalde onbewustheid van de weg.

Geleiden veronderftelt, in het algemeen, dat de geleide perfoon den weg niet kent.

87.

87.

STANDVASTIGHEID, ONWRIKBAARHEID.

De *Standvastigheid* is de onveranderlykheid van geest, met welke men bestendig, op eene en dezelfde wyze, denkt en handelt, tot men beter overtuigd zy.

De *Onwrikbaarheid* is de sterkte van geest, waarmede men zyn besluit handhaaft, en zich, noch door vrees, noch door bedreiging, noch door andere beweegredenen, daarvan laat afbrengen.

88.

GELOOF, GODSDIENST, GODSVRUCHT.

Het *Geloof* is de toestemming van het oordeel, in waarheden, welken men volkomen bevat, of welken men, offchoon zy 's menschen begrip te boven gaan, om de achtbaarheid van het getuigenis van anderen, als waar, aanneemt.

De *Godsdienst* is de eerbiedige betooning van hulde aan het Opperwezen, het zy, by ons zelve, het zy in het openbaar.

De *Godsvrucht* is de inwendige begeerte, om de voorschriften der Deugd, te weten;

D

61.

onze pligten omtrent God, onszelven en onze naasten te vervullen.

De *Godsdienst* overtreft het *Geloof*, de *Godsvrucht* gaat den *Godsdienst* te boven.

Velen vergenoegen zich met een standvastig *Geloof* aan de leer, welke hen is ingeprent, zonder te gevoelen dat de *Godsdienst* en vooral de *Godsvrucht*, grootere rechten heeft.

Er bestaan *Godsdienstige*, ja *Godvruchtige* menschen, welken zich niet volkomen kunnen overreden van de gegrondheid der hen, van jongs, ingeprente leer, die hun *geloof* uitmaakt, offchoon ze, in hunnen twyfel, de achtbaarheid van het getuigenis van anderen eerbiedigen.

89.

OVEREINDE, RECHT OP.

Overeinde betreft den stand, van het geen niet ligt, zit, hangt of schuins staat, offchoon het in zichzelf krom of gebogen zy.

Recht Op betreft de rechtheid der zaak zelve.

Een gebogen ligchaam staat niet *Recht Op*, maar alleenlyk *Overeinde*. *Recht op* staan doet een ligchaam, hetwelk, *Recht* zynde, daarenboven *Overeinde* staat.

903

90.

L O T , N O O D L O T .

Het *Lot* is de beslissing tusfchen twee mogelyke zaken. Wanneer men de teerlingen werpt, word het gewin of verlies, door het *Lot*, beflischt.

Het *Noodlot* is de bepaling van eene noodzaaklyke gebeurdenis. Het is het *Noodlot* der menschen, dat ze moeten fterven.

Het *Lot* betreft geringere; het *Noodlot* gewigtiger zaken.

Het *Lot* is eene oogenbliklyke beflifching van zekere bepaalde zaak en heeft iets toevalligs in zich.

Het *Noodlot* betreft eene aaneenschakeling van gewigtige zaken en brengt met zich het denkbeeld van kennis en voorziening.

91.

G E V E N , A A N B I E D E N .

Het *Geven* is het onmiddelyk afstaan van iets. Het *Aanbieden* gefchied, in de veronderftelling, dat 'er een afstand zal kunnen plaats grypen.

Men *Geeft* aan zyne minderen en aan zyns gelyken. Men *Biedt aan* aan zyne meerderen of aan hen, welken men daarvoor, in

een gegeven geval, en door deze daad zelve, erkent.

Men *Geeft*, opdat 'er zonde genomen worden; men *Biedt aan*, opdat in de overgifte zoude worden toegestemd.

92.

BESCHONKEN, DRONKEN, ZAT.

Beschonken zyn is de staat van iemand, welke te veel geestryken drank heeft gebruikt, edoch zyne zinnen zeer wel flagtig gebleven is, en zich alleenlyk eenigzins uitspoorig gevoelt en buigenwoon opgewekt tot dartelheid.

Dronken is de geen, welke zich zoo zeer in geestryken drank is te buiten gegaan, dat 'er eene verwarring van denkbeelden by hem onstaan is, doch die niettemin het gebruik zyn'er zintuigen en ledenmaten niet mist.

Zat is hy, die alle bewustheid verloren heeft, zodanig dat hy niet alleen zyne zinnen byster is, maar zichzelve niet helpen kan.

93.

DIENSTBAARHEID, SLAVERNY.

De *Dienstbaarheid* is de staat van hen, die, door overeenkomst, voor eene bepaalde belooning, en voor een' zekeren tyd, hunnen dienst aan anderen hebben toegezegd. Zy eindigt

dig door den wil van den dienstbaren, zodra de tyd van dienst verloopen is. Zodanig is de staat der soldaten, matrozen, dienstboden, e. z. v.

De *Slaverny* is de staat van hen, welken geboren zyn van personen, die het eigendom zyn van anderen, ook lyfeigenen genaamd, of wel die van onbeschaafde volken voor geld zyn gekocht. By de Ouden wierden de krygsgevangenen tot slaven gemaakt; het geen nog plaats heeft by de wilde volken, die dczelven aan de Europeaanen, in de Oost en West-Indien, tot slaven verkoopen.

De *Slaverny* eindigt, door den wil van den meester, namelyk door vryverklaring van den slaaf; de slaven dienen zonder belooning en genieten alleenlyk het noodig onderhoud; derzelve staat grondt zich op de overmagt en geenzins op overeenkomsten.

94.

WOORD, UITDRUKKING.

Een *Woord* is dat geen, waarmede men eene bepaalde zaak noemt.

Eene *Uitdrukking* is eene onbepaalde wyze, waarop men, met meer dan een woord, iets te kennen geeft.

D 3

95.

95.

**GESTIKT, VERSMOORD, GE-
WURGD.**

Gestikt is iemand wiens ademhaling belet is , door dien hem het een of ander in de keel of op de borst is blyven steken ; het zy een van buitenaf aangebragt ligchaam , zo als de pit van eene vrucht , of wel iets hetwelk uit het ligchaam zelve voortspruit , zo als het water , hevige winden , e. z. v.

Versmoord word hy wiens ademhaling , van buitenaf , belet is door een ander ligchaam , hetwelk hem zodanig overdekt , dat de ademhaling daardoor noodwendig moet ophouden ; zo als b. v. iemand wiens hoofd met kussens bedekt gehouden word , zodanig dat hy ze niet van zich kan afwerpen.

Gewurgd word hy , wiens ademhaling , door het van buiten toeknypen der keel , belet word ; zo als by het hangen en het eigenaartig gezegde *wurgen* geschiedt.

96.

**BESCHROOMDHEID, SHAAMACH-
TIGHEID.**

De *Beschroomdheid* is eene oogenbliklyke gesteldheid van geest , waardoor men , met eene zekere vreeze , iets onderneemt of iemand

na

nadert; dezelve, fomtyds billyk en gegrond zynde, kan dus ook by standvastige lieden plaats grypen.

De *Schaamachtigheid* is eene voortdurende, in den aart huisvestende, schuwheid; waardoor men op den duur voor andere menschen bevreesd is. De weinige omgang met vreemde menschen doet dezelve geboren worden en wanneer ze niet te verre wordt gedreven, is zy een sieraad voor de vrouwen. By mannen is ze belagchelyk; hen behoort alleen de *schaamte* voor het geen wezenlyk *befchamend* is.

De vrouwen zyn *Schaamachtig*, in het byzyn van vreemde mannen.

De mannen zyn fomtyds *Befchroomd*, by het bewerkftelligen van gevaarvolle ondernemingen of het naderen van menschen, welken hen, door deugd en ware grootheid, overtreffen.

97

MOED, DAPPERHEID.

De *Moed* is die voortdurende gesteldheid van geest, door welke men zich geneigd gevoelt alle gevaren te trotseeren.

De *Dapperheid* is de werking van den moed, b. v. in den oorlog.

D 4

Een

Een mensch kan *Moed* bezitten, zonder immer aan gevaren te zyn blootgesteld geweest, en dus, zonder immer *Dapperheid* betoond te hebben.

De *Moed* gaat ook niet altyd met *Dapperheid* gepaard; men is niet *Dapper* maar *Moe- dig*, wanneer men zyn recht, op eene bescheide wyze, tegen zyn' meerderen verdedigt; of wanneer men, te midden van eene woeste menigte, pal staat en zyn' pligt onwrikbaar blyft betrachten.

98.

ONTDEKKEN, UITVINDEN.

Men *Ontdekt* dat geen hetwelk reeds bestond.

Men *Vindt Uit*, door samenvoeging, hetgeen niet bestond.

De zeereizigers hebben de Zuidzee-eilanden *Ontdekt*.

De natuurkundigen hebben de electrifeermachine, de luchtpomp, e. z. v. *Uitgevonden*.

99.

ERVE, LYFSERVE, ERFGENAAM.

Een *Erve* is die geen, welke, volgens de wetten, op de erfopvolging gesteld, wanneer 'er geen uiterste wil bestaat of wanneer dezelve, onwettig of onvolkomen zynde, niet kan blyven

be-

bestaan, den overledenen opvolgt, in alle zyne rechten en bezittingen; het zy dan dat hy van den overledene afftamme of hem in den bloede besta.

Een *Lyfserve* is die geen, welke uit den testateur gesproten is, en hem, als zodanig, opvolgt in alle zyne rechten en bezittingen, zonder eenige andere voorwaarde.

Een *Erfgenaam* is meer eigenaartig de zodanige, welke, door den uitdrukkelyken wil van den erflater, hem, na zyne dood, in alle zyne rechten en bezittingen opvolgt; het zy dan, dat hy uit denzelven afftamme, hem in den bloede besta of geheel vreemd zy.

100.

TESTATEUR, ERFLATER.

Een *Testateur* is de maker van een testament; het zy men van hem spreke by zyn leven, het zy na zyne dood.

Erflater noemt men alleen den *Testateur*, welke reeds overleden is.

101.

ROEMEN, PRYZEN.

Wy *Roemen* dat geen, hetwelk wy in eere willen verheffen, het zy het in zichzelf en al of niet lofwaardig zy.

Wy *Pryzen* dat geen, hetwelk indedaad

lofwaardig is ; door 'er eene *waarde* , een' *Prys* aan te hechten.

Door het *Roemen* wil men iemant de achting van anderen verwerven ; door hem te *Pryzen* geven wy de onze te kennen. Velen worden *Geroemd* , welken men niet zoude kunnen *Pryzen*.

102.

JUISTHEID , NAAUWKEURIGHEID.

De *Juistheid* verbant alle dwaling. De *Nauwkeurigheid* bevat het noodige en verwerpt het overvloedige. Een *nauwkeurig* verhaal is een bewys voor de *juistheid* van het oordeel.

103.

WELMEENEND , WELGEMEEND.

Welmeenend is een raad , welke uit overleg voortspruit.

Welgemeend is een raad , welke , zonder genoegzaam overleg , uit goedhartigheid voortspruit.

Een *Welmeenende* raad grond zich op de bewustheid van de omstandigheden , waarin de perfoon , welke , men den raad geeft , zich bevindt.

Een *Welgemeende* raad is die van een' perfoon , welke , zonder te weten of het aan-

ge-

geraden al of niet met de voor hem verbor-
gen of door hem kwalyk beoordeelde omstan-
digheden van den door hem geraden persoon
overeenkomt, hem zyn' raad mededeelt.

De *Welmeenende* raad wordt meest gege-
ven aan den geen die raad vraagt; ze spruit
uit het hart en het oordeel, de *Welgemeen-
de* raad wordt dikwyls ongeveer gegeven,
uit goedhartigheid, meer dan uit oordeel.

De *Welgemeende* raad geeft een hoogge-
voel van zichzelf en eene geringe gedachte
omtrent het oordeel van anderen te kennen.

Een rechtsgeleerde, na zich van alle de
omstandigheden, waarin een raad vragend
persoon zich bevindt, naauwkeurig te heb-
ben doen onderrichten, na ze te hebben on-
derzocht en overwogen, geeft hem zyn' *Wel-
meenenden* raad, naar aanleiding der rechten
en wetten.

Dikwyls geeft een goedhartig mensch, op
den uiterlyke schyn af, zonder het minste
onderzoek, een' *Welgemeenden*, somtyds
echter geheel ongepaste raad.

104.

ZELFSLIEFDE, EIGENLIEFDE.

De *Zelfsliefde* is de begeerte tot behoud
en

en veraangenaming van het leven, als mede van dat geen, hetwelk daartoe strekken kan.

De *Eigenliefde* is eene zwakheid der ziel, welke ons belet onze gebreken te zien en die ons onszelfen, boven alle anderen doet achten.

105.

AANRAKEN, BEHANDELEN.

Aanraken is het eenvoudig aanvatten van eenig voorwerp.

Behandelen doet men eene zaak, welke men meermaalen *aanraakt*, ter beschouwing of bearbeiding.

106.

ONDERWERP, VOORWERP.

Een *Onderwerp* is dat geen waarover men spreekt, het zy denkbeeldige, het zy zelfstandige zaken.

Een *Voorwerp* is eene zelfstandige zaak, welke men voor oogen heeft, of ten minste voor oogen hebben kan.

107.

DONKER, DUISTER.

Donker is al het geen, hetwelk niet zeer verlicht is. Een vertrek, door een klein vengster verligt, is *Donker*.

De *Duisternis* is de volkomen afwezigheid

heid van ligt. Een vertrek, welks deur en vengsters gesloten zyn, is *Duister*..

108.

**ZICH TOEEIGENEN, ZICH
AANMATIGEN, ZICH TOE-
SCHRYVEN.**

Deze drie werkwoorden bevatten allen het denkbeeld van zich, op eigendunklyk gezag, eenig recht toe te kennen.

Zich *Toeëigenen* is zich eenig eigendom magtig maken.

Zich *Aanmatigen* is het vorderen van eenig recht, hetwelk ons niet toekomt.

Het *zich Toeschryven* geschied, wanneer men vermeent de eene of andere begaafdheid of volkomenheid te bezitten.

De Begeerige *Eigent* zich alles toe; de Heerszuchtige en Hoogmoedige *Matigt* zich alles aan; de Verwaande *Schryft* zich alles toe.

Men is dikwils geneigd zich het gevondene *Toe te eigenen*; zich een' dienst of eening eerbied welke ons vrywillig bewezen word *Aanmatigen* en aan zichzelf den goeden uitslag eener zaak of eenige goede hoedanigheid *Toe te schryven*.

109.

BEKLAGEN , BETREUREN.

Men *Beklaagt* elkeen', met wiens lyden men in zyn hart eenig medelyden gevoelt.

Men *Betreurt* menschen of zaken ; welken men verloren heeft of welkers tegenwoordigheid men mist.

110.

HEKELDICHT , SCHIMPDICHT.

Het *Hekeldicht* bevat eene gisping der menschelyke gebreken of hunne verkeerde gewoonten. Hetzelve beoogt 's menschen verbetering. Somtyds bevat het wel aanspelingen op byzondere personen ; echter nimmer zodanig ; dat daar uit beschimping geboren word ; altyd moet het oogmerk om te verbeteren daarin doorstraalen. Zodanig zyn de geschriften van HORATIUS , PERSIUS , JUVENALIS , BOILEAU , REBENER en anderen.

Een *Schimpdicht* bevat eene gisping der gebreken of kwade gewoonten van byzonderen en middelyk of onmiddelyk aangeduide personen. Zodanig zyn de gedichten , welken men maakt om zodanige personen in een ongunstig of bespottelyk daglicht te stellen ; het zy dezelve het al of niet verdienen.

111.

111.

ACHTERDOCHT, VERMOEDEN.

De *Achterdocht* is een niet geheel onzekere waan ten nadeele van een' andern'.

Het *Vermoeden* is een eenigzins gegrond vertrouwen omtrent het bestaan van omstandigheden, waarvan men echter niets met zekerheid weet.

Iemant, welke eenige *Achterdocht* voedt, doet onderzoek naar de zaak en vindt somtyds redenen, welken by hem het *Vermoeden* doen geboren worden, dat zyne *Achterdocht* niet geheel zonder grond was.

112.

NIET GEGROND, ONGEGROND.

Het komt my voor, dat iets, hetwelk *Niet Gegrond* is eene zodanige zaak is, waarvan de gronden, het zy ze al of niet bestaan, niet bekend zyn.

Zoude men het woord *Ongegrond* daarentegen niet behoren te gebruiken van het geen waarvan men, met zekerheid, weet dat geene gronden bestaan?

113.

TOESTEMMEN, TOETREDEN.

Toestemmen is zyne bewilliging geven tot iets, hetwelk men zoude kunnen beletten.

Toe-

Toetreden is zich voegen by die geenen, welken, wegens eene zaak, onderling zyn overeengkomen.

114.

BEHEERING, BESTIERING:

De *Beheering* is de daad van dien geen, welke over of wegens eene zaak, oppermagtig en uit zichzelf, naar zyn' wil beschikt.

De *Bestiering* is de daad van hen, welke, op last van anderen, eene zaak regelen, in stand houden of verrichten.

De Vorst *Beheert* het land en doet de onderscheide vakken van het bestuur door zyne ministers *bestieren*.

115.

BEVESTIGEN, IN STAND HOUDEN.

Bevestigen is eene zaak meerder kracht by zetten, dan ze gehad heeft.

In Stand Houden is eene zaak, zodanig en zo als ze bestaat, onderhouden, dat ze niet verga.

116.

SMAAD, BELEEDIGING.

De *Smaad* is de onthouding van die beledigheden, welke men zelfs aan den geringsten mensch verschuldigd is, en het be-

too-

toonen van minachting, in den hoogsten graad.

De *Beleediging* is de daad van hen, welken een' ander', door woorden of daden, openlyk in zyne eer zoeken te verkorten.

De *Smaad* bestaat dus in het niet toekennen van het geen men verschuldigd is, maar de *Beleediging* daarenboven in het te kort doen aan het geen ieder mensch bezit of vermeent te bezitten of wel te kunnen vorderen.

117:

GENOEGZAAM, GENOEG.

Genoegzaam heeft betrekking op de hoeveelheid van eene zaak, welke tot iets benodigd is, doch waarby nog meerder zoude kunnen gevoegd worden.

Genoeg heeft betrekking op de hoeveelheid, welke men begeert; het zy dezelve *Genoegzaam*, het zy ze meer of minder dan *Genoegzaam* zy.

Het is *Genoegzaam* voor ieder' mensch; wanneer hy zo veel heeft, dat hy, naar zyn' staat en betrekkingen, op eene ordentlyke wyze, kan leven. Velen echter vinden dit *Genoegzame* voor hen niet *Genoeg*, maar begeeren meer, ten einde hun's gelyken, door pracht en praal, te boven te streven.

E

A1

Al wat meer dan *Genoegzaam* is, is overvloedig.

Al wat meer dan *Genoeg* is, is te veel.

118.

HOPEN, VERWACHTEN.

Men *Hoopt*, offchoon men onzeker zy, of men het gehoopte al of niet zal verkrygen.

Men *Verwacht* het geen men, met zekerheid, meent te zullen erlangen.

Men *Hoopt* op de verkryging van eene erfenis van een' naasten bloetverwant, offchoon hy ze aan anderen kan vermaken, of den geen, welke 'er op *Hoopt*, kan overleven.

Men *Verwacht* de betaling van het geen men, voor eene zaak, van een' goeden betaaler bedongen heeft.

119.

NUT, VOORDEEL.

Het *Nut* word geboren uit den dienst, welken eene zaak ons doen kan; het *Voordeel* uit de winsten, welken zy ons oplevert. Een boek is *Nuttig* voor ieder' lezer, maar *Voordeelig* voor hem, die gebruik maakt van de voorschriften, welken hy 'er in vind, en voor den boekverkooper door het vertier. Een huis is *Nuttig*, om in te wonen; een landgoed is *Voordeelig*, om de vruchten en renten, welken het aan den eigenaar oplevert.

120.

**STAMELEN, STOTTEREN, HAK-
KELEN.**

Het *Stamelen* is de poging van een kind, hetwelk eerst begint van het spraakvermogen gebruik te maken.

Stotteren doen zy, welken eene zekere belemmering in het spreken gevoelen, waardoor zy een en de zelfde lettergrepen meermalen herhalen.

Hakkelen doen zy, welken de woorden en lettergrepen met moeite en niet vlot achter elkander uitspreken.

**ONVOORZIEN, ONVERWACHT,
ONVERHOOPT.**

Onvoorziën is het geen gebeurt, zonder dat men daarop eenig vooruitzicht gehad hebbe. *Onverwacht* is het geen plaats grypt, zonder dat men het met reden heeft kunnen *Verwachten*. *Onverhoopt* is eene gebeurdenis, waarop de *Hoop* zich niet heeft willen of durven vestigen.

Het *Onvoorziene* gaat over het geen onze schrandrheid in het *Vooruitzien* ontsnapt is. Het *Onverwachte* betreft de voorwerpen onzer verwachting, voor welken men meer of min was voorbereid. Het *Onverhoopte* be-

treft zaken , waarnaar onze begeerte of vreeze zich heeft uitgestrekt , met vreeze , dat het al of niet zoude gebeuren.

Het *Onvoorziene* betreft den uitflag van onze ondernemingen : wy doen al het mogelyke om te slagen , en eene *Onvoorziene* omstandigheid stelt ons te leur. Het *Onverwachte* betreft gewoone gebeurdenissen zo als het bezoek van iemand , dien wy niet kennen. Het *Onverhoopte* betreft de voorwerpen van onze hoop of vreeze , zo als het erven van een' vreemden , het niet erven van een' naasten bloedverwant. Het *Onvoorziene* weet men wel dat bestaat , doch men is van het verband daarvan met zyne omstandigheden onkundig. Het *Onverwachte* is iets waarvan men het bestaan niet kende.

122.

TOESTAAN , TOEGEVEN.

Toestaan is eene daad van meerderheid , waardoor men iets vergunt of verleent. *Toegeven* is de daad van hem , die iets afftaait van zyne rechten.

123.

KIEZEN , VOORKEUR GEVEN.

Men *Kiest* , om de eene of andere reden ; buiten de zaak of de daad zelve ; het zy uit noodzaaklykheid , het zy uit beleefdheid ,
staat-

staatkunde , als anderszins. Men *Geeft*, de *Voorkeur* aan eene zaak , welke men voor zich neemt , of de daad welke men verricht , uit hoofde van de waarde der zaak zelve , of de achtting welke men aan de eene daad boven de andere hecht.

Men *Kiest* niet altyd datgeen , waaraan men de *Voorkeur Geven* zoude.

Men *Kiest* dikwyls den kortften weg om ergens naar toe te komen , offchoon hy veel ongemaklyker zy te ryden en onaangenamer dan den langften weg , aan welken men , om de fchoone landsdouwen , die denzelven omgeven , en de gemaklykheid van den weg zelve , de *Voorkeur Geven* zoude.

Het verftand *Kiest* om voldoende reden , het hart *Geeft* de *Voorkeur*, uit fmaak. Wyl men dikwerf de *Voorkeur* niet *Geven* kan aan den levensftand , of het beroep , hetwelk men 't meest bemint , uit hoofde der beletfelen , welken zich opdoen , *Kiest* men dien ftand , welke met onze omftandigheden het meest overeenkomt.

124.

AANTEEKENINGEN , AANMERKINGEN.

Aanteekeningén zyn byvoegzels tot het geen in den tekst ftaat uitgedrukt.

E 3

Aan

Aanmerkingen bestaan uit het geen men, omtrent het in den tekst vermelde, opmerklyk vind.

Aanteekeningen vervatten eene uiteenzetting van of uitweiding, over het geen in den tekst, alleen met één woord, is aangewezen.

Aanmerkingen bevatten eene redenering over de in den tekst ter nedergeftelde gevoelens of zaken.

125.

NOODZAAKEN, DWINGEN.

Men *Noodzaakt* iemand iets te doen wanneer men hem in omftandigheden brengt, in welken hy niet anders handelen kan, zonder zichzelve en anderen te benadeelen, of, door van omftandigheden, in welken hy zich bevindt, gebruik te maken, om hem over te halen.

Menig een is, in onrustige tyden, *Genoodzaakt* geweest, om zichzelve met vrouw en kinderen het brood niet te ontnemen, zich te fchikken naar zaken, welken hy afkeurde. Menig een heeft van die onrustige tyden en omftandigheden gebruik gemaakt, om anderen tot het doen of nalaten van daden te *Noodzaken*.

Men *Dwingt*, door middelen van geweld.

Men *Dngt* iemand zyne beurs over te leveren, wanneer men hem het pistool op de borst zet.

126.

126.

GEBREK, ONVOLKOMENHEID.

Het *Gebrek* is de afwezigheid van iets, hetwelk tot de geheelheid van eene zaak noodig is.

De *Onvolkomenheid* is de afwezigheid van iets, hetwelk de zaak meerder luister, schoonheid, e. z. v. zoude byzetten.

Maar één' arm te hebben is een *Gebrek*. De onregelmatigheid der ledematen of trekken van het aangezicht is eene *Onvolkomenheid*.

127.

VRAGEN, ONDERVRAGEN.

Vragen en *Ondervragen* is, in zó verre, het zelfde, dat men het doet, uit begeerte om te weten. *Vragen* echter komt my voor te zyn de eenvoudige daad van iemand, welke, uit *Weetgierigheid*, *Begeert* te weten; *Ondervragen* daarentegen de daad van iemand, welke, uit *Nieuwsgierigheid*, *Wil* weten.

Een reiziger *Vraagt* naar de beste herbergen; de *Nieuwsgierige Vraagt* wat een reiziger op iedere plaats verricht hebbe.

128.

PLIGT, VERPLIGTING.

Pligt is het geen ons geweten of de wetten ons voorschryven te doen of te dulden.

E 4

Ons

Ons geweten ſchryft ons voor de natuurlyke ~~dingen~~ingen, welken wy God, onszelven en onze naasten verſchuldigd zyn.

De *Verplichting* ſpruit voort uit overeenkomsten, waardoor wy ons als een' *Plicht* hebben opgelegd iets te doen of te dulden, hetwelk te voren voor ons geen *Plicht* was.

Het is onze *Plicht* braaf te handelen, niemand te beledigen en aan een' ieder het zyne te geven. Deze voorschriften bevatten al het geen wy aan God, aan onszelven en aan onze medemenschen ſchuldig zyn.

Wy zyn *Verplicht* ons eigen huis, wanneer wy het verhuurd hebben, gedurende de huurjaren, aan den huurder, tot zyn gebruik, af te ſtaan; offchoon ons geen *Plicht*, door de natuur, was opgelegd om ons eigendom aan anderen ten gebruike te geven.

129.

WARM, HEET.

Warm is elk ligchaam, hetwelk, door eige warmte of door het vuur, niet meer is in den ſtaat van koude.

Heet is ieder ligchaam, het welk eene zo groote mate van warmte bekomen heeft, dat het, op het aanraken, branding veroorzaakt. Wanneer de ſpyze niet te lang van het

het vuur geweest is, is ze nog *Warm*; wanneer ze zo van het vuur komt is ze *Heet*.

130.

KONINGLYK, 'SKONINGS OF VAN DEN KONING.

Koninglyk is iets, hetwelk in deszelfs vak boven anderen uitstekend is : zo is eene groote, uitgestrekte en met pracht aangelegde buitenplaats: eene *Vorstelyke*, eene *Koninglyke* buitenplaats; of wel iets van wegens den Koning, of iemand, welke van 's Konings wegen is aangesteld, zo als een *Koninglyk Notaris*, 's *Konings* is dat geen, hetwelk den Koning onmiddelyk betreft: 's *Koning Notaris*, 's *Konings Boekverkooper*, 's *Konings Bibliotheek*, e. z. v.

131.

WINST, VOORDEEL.

Winst veronderstelt het gevaar van te hebben kunnen verliezen. Tegen den *Winst* staat het *Verlies* over. De *Winst* spruit voort uit de zaak; het zy dan dat 'er eene wisselvalligheid plaats hebbe, zo als in de Lotery, op de Kaart, e. z. v. het zy dat ze voortspruite uit wel overdachte berekeningen, zo als in den Koophandel.

Voordeel is het goede, hetwelk men, door

E 5

vlyt

vlyt en naarstigheid, verkrygt. Men heeft *Voordeelen*, door het schryven van geleerde werken, door het uitoefenen van een beroep; men heeft *Voordeelen* uit de vruchten, welken het land ons oplevert.

132.

BEZWAAR, VERHINDERING, BELETZEL.

Het *Bezwaar* maakt eene zaak moeijelyk in de uitvoering en houdt deze uitvoering op; de *Verhinderung* spruit voort uit het *Bezwaar* en stelt wezenlyk iets in den weg; het *Beletzel* wederstaat onze werkzaamheid, voor altoos.

Het *Bezwaar* ontstaat uit de zaak zelve; de *Verhinderung* komt van buiten af; het *Beletzel* ontstaat door eene wet, of hoogere magt.

Men vindt dikmaals vele *Bezwaren* in de moeilykheid, om onderscheiden omstandigheden, tot het in stand brengen eener zaak, overeen te brengen, en, wanneer men zo verre gekomen is, vindt men nog vele *Verhinderingen* in de uitvoering, door zaken, welken in den weg komen. De bloedverwantfchap, in de op en nedergaande linie, tusfchen ouders en derzelvev aftammelingen, en, in de zyde linie, tusfchen broeders en zusters, ooms,
en

en moeijen , is een *Beletzel* tegen het onderling huwelyk van zodanige personen.

133.

VERSTAAN, BEVATTEN.

Men *Verstaat* al het geen hoorbaar , in eene ons bekende taal , is uitgesproken of uitgedrukt.

Men *Bevat* het geen men verstaan heeft , wanneer men het geen ons , door woorden , welken men verstaan heeft , ontvouwd is , in zyn verband récht heeft begrepen.

Wanneer ik over eén Godgeleerd stelzel hoor redeneren , *Versta* ik wel het geen gesproken word ; daar ik echter geen Godgeleerdé ben , kan ik de kracht van alle de aangevoerde gronden niet volkomen *Bevatten*.

134.

WAKKERMAKEN, WEKKEN, OPWAKKEREN.

Men maakt *Wakker* , door den slapende in zynen slaap te stooren.

Men *Wekt* den slapende , met oogmerk om hem te doen opstaan.

Men *Wakkert op* , met oogmerk , om aan te moedigen.

Ik wierd *Wakker* , door den val van een stoel , en , na geboden te hebben , dat men
my

my om agt uren zoude *Wekken*, legde ik my weder te slapen. Men *Wakkert* de soldaten *Op*, tot het wagen van den storm.

135.

ONTWYKEN, ONTVLIEDEN.

Men *Ontwykt* de zaken van welken men afkeerig is, of de personen, welken men niet wil zien of ontmoeten, of van welken men niet wil gezien zyn. Men *Ontwykt* eene plaats waar het koud is.

Men *Ontvliedt* zaken of personen, welken men vreest. Men *Ontwykt* twistzoekende menschen, door de plaatsen, daar ze komen, te vermyden. Men *Ontvliedt* een' moordenaar, die ons vervolgt, den brand, welke in eene woning ontslaan is.

136.

DIEF, ROOVER.

De *Dief* neemt in stilte en met behendigheid, zonder weten van den geen, dien hy besteeft.

De *Roover* neemt met geweld en met kennis van dien, welken hy berooft.

137.

STELLEN, PLAATZEN.

Men *Stelt* ter neder, hetgeen men aan een zeker oord gebragt heeft.

Men

Men *Plaats* het daár, wáár men verkiest dat het zyn zal.

Men *Stelt* pilaren in eene kerk, om het gewelf te onderschragen, en men *Plaats* ze op bepaalde affstanden, om ze gelyk te doen dragen.

158.

EDELHEID, ADELDOM.

De *Edelheid* eener zaak is eene zedelyke; eene *Psuchologise* hoedanigheid, waardoor dezelve boven anderen uitnemend en verheven is; ze bestaat ook in de goede eigenschappen der ziel, in de verheven gevoelens, welken de mensch koestert, en in de deugdzaamheid zynér daden.

De *Adeldom* is eene maatschapyke, eene staatkundige hoedanigheid, waardoor een geslacht erflyk boven anderen in stand verheven is.

Het is hier de vraag niet: in hoe verre deze instelling nuttig zy, of, om het misbruik, behoort te worden gewraakt; maar het schynt my zeer ongepast deze hoedanigheid op het zedelyke toe te pasfen en dezelve, in de plaats van *Edelheid*, aan de ziel toe te schryven. Schryvers, die zich een' zwellende styl (*Stile ampoullé*) hebben eigen gemaakt, en waar-

on-

onder 'er zyn die, blykbaar zonder onderzoek, den *Adelstand*, in alle gevallen, wraken, gebruiken, zo 't my voorkomt, zeer verkeerdelyk, by voorkeur, deze uitdrukking *Adeldom der Ziel*, voor *Edelheid der Ziel*; waardoor ze iets, dat, om de broosheid der menschen, waarschyglyk nuttig is, aan het *Edelste* deel van den mensch toefchryven.

139.

ZWAARTE, GEWIGT:

De *Zwaarte* is eene der eigenschappen, welken ieder ligchaam in zichzelve bezit.

Het *Gewigt* is de maat dezer *Zwaarte*, welke een ligchaam heeft, vergeleken met een ander, en bevat dus het denkbeeld van zekere maat. Alle ligchaamen hebben eene zekere *Zwaarte* in zichzelve, maar verschillen in *Gewigt*, door vergelyking, wanneer het eene honderd, het andere twee honderd, ponden *Weegt*.

Het lood is een *Zwaar* ligchaam; vederen hebben ook eene zekere *Zwaarte*; doch een stukken lood *Weegt* meerder dan een hand vol vederen.

140.

VLAK, GLAD:

Vlak is eene oppervlakte, welke geen
hoog-

hoogten of diepten heeft. De weg, waar geen bergén en dalen zyn, is *Vlak*.

Glad is eene oppervlakte, welke geen merkbare ongelijkheden heeft. Een spiegel is *Glad*.

141.

WAARDE, PRYS.

De *Waarde* is de hoedanigheid, welke uit de goede eigenschap der zaak zelve voort-spruit.

De *Prys* is de onbepaalde *Waarde*, welke men aan eene zaak hecht en daarvoor geeft, uit hoofde van omstandigheden, buiten de zaak.

Diamanten, edele gesteenten, e. z. v. hebben eene *Waarde* in zichzelf:

'Er zyn zaken van geene *Waarde*, waar van de *Prys* zeer hoog is; zo als alle zaken, welkers stof geene *Waarde* heeft, maar die, door bearbeiding en samenvoeging, eene graad van uitwendige schoonheid verkrygen, welke veroorzaakt, dat men ze tot een' duren prys verkoopt.

Somtyds bepaalt zich de *Prys* niet naar de *Waarde* der zaken, welke eene *Waarde* in zichzelf hebben: zo als koorn, veldvruchten, diamanten, edele gesteenten, goud, e. z. v. maar word geregeld, naar den over-vloed

vloed of het gebrek, hetwelk men van zodanige zaken heeft. Een druiventros heeft wel eene zekere *Waarde*, echter niet geëvenredigd aan den *Prys*, welken men zegt, dat daarvoor, in het beleg van Leiden, gegeven is. Men wil namelyk dat men alstoen zeker huis, op de Breëfstraat, voor één' druiventros, zoude hebben afgeftaan.

De zaak, welke de meeste *Waarde* heeft, is de beste. De zaak, welke den hoogften *Prys* kost, geldt het meeste.

Het is geen kenner, welke de *Waarde* der zaken, naar den *Prys*, beoordeelt.

142.

ONTFANGEN, AANNEMEN.

Wy *Ontfangen* het geen men ons geeft.

Wy *Nemen aan* het geen men ons aanbied.

Het *Ontfangen* sluit alleen de weigering uit.

Het *Aannemen* veronderstelt daar en boven eene goedkeuring van de aanbieding.

Men *Ontfangt* het geld, hetwelk, in voldoening eener rekening, betaald word.

Goede diensten *Neemt* men *Aan*. *Weldaden Ontfangt* men.

Men bood den Vorst den eerewyn *aan*; hy *nam* dien *aan* en *ontfing* hem uit handen van den Burgemeester.

143.

MOORD, MANSLAG, DOODSLAG.

De *Moord*, de *Manflag* en de *Doodflag* komen daarin overeen, dat, in deze drie gevallen, één mensch gedood wordt; maar zy verschillen daarin, dat de *Moord* wordt bedreven, met een voorafgegaan opzet; overleg en oogmerk om te dooden; en dus doof iemand, welke, met dat oogmerk, is uitgegaan en een ander' is aangevallen; terwijl de *Manflag* begaan wordt, verdedigender wyze in een gevecht; de *Doodflag* geschied, zonder oogmerk om te dooden, doof iemand welke, in drift geraakt zynde, een ander' om het leven brengt, of, hem wilstende kwetsen, ongelukkig doet omkomen.

**TE KENNEN GEVEN,
KENNISGEVEN.**

Men *Geeft te Kennen* hetgeen men niet uitdrukkelyk zegt, maar, door zyne woorden of daden, doet bemerken. Men *Geeft Kennis* van hetgeen men uitdrukkelyk aanzegt.

Men *Geeft te Kennen* dat men gaarne betaling had, door het zenden eener rekening; men *Geeft Kennis*, dat men wil betaald zyn, door het zenden eener adsignatie.

Men Geeft te Kennen, dat men een man van goeden huize is, door een' ieder' vriendelyk en bescheiden te bejegenen, en door zich te gedragen naar de voorschriften der wellevendheid. *Men Geeft Kennis*, dat men een man van goeden huize is, wanneer men, daartoe geroepen zynde, bewys geeft van zyne welgeboren extractie.

145.

VOLDAAN, TE VREDEN.

Men is *Voldaan* wanneer men het begeerde bezit. Men is *te Vreden* wanneer men niets meer begeert. Het gebeurt dikwils dat wanneer aan onze begeerte *Voldaan* is, wy geenszins *te Vreden* zyn.

146.

RAKEN, BETREFFEN.

Eene zaak *Raakt* ons wanneer wy daarin van ter zyde betrokken zyn, zy *Betreft* ons wanneer ze ons geheel aangaat.

147.

DIENSTWILIG, DIENSTVAARDIG.

Dienstwillig is hy, welke geneidheid gevoelt en betuigt om een' ander' te dienen; dit gevoel, deze betuiging, kan zelfs van den meerderen tot den minderen plaats hebben.

Dienstvaardig is die geen, welke zich in staat

staat bevind aan een' ander' een' bepaalden dienst te bewyzen; het zy uit pligbetrachting van den ondergeschikten, het zy uit eigen beweging van den meerderen.

14

BANNEN, IN BALLINGSCHAP ZENDEN.

Het *Bannen* is eene schandelyke straf, door een richterlyk vonnis opgelegd. De *Zending in Ballingschap* is eene ongenade, welke niet onteert. Het *Bannen* verjaagt iemand uit zyne woonstad of uit zyn vaderland. De *Zending in Ballingschap* verwydert den in *Ballingschap* gezonden van zyn vaderland.

14g.

VOORROUDERS, VOORGANGERS.

Onze *Voorouders* zyn die geen uit welken wy door bloedverwandschap zyn afgekomen, het zy in de recht opgaande linie, het zy van de grootouders e. z. v. van alle zyden. Onze *Voorgangers* zyn die geen welken ons in eenige betrekking zyn voorafgegaan.

De Keizers uit de huizen van Oostenryk en Lotharingen (thans mede het huis van Oostenryk genaamd) zyn de *Voorouders* van den laatsten Deutschen Keizer; de Keizers, welken, vóór Rudolf, Graaf van Habsburg,

geregeerd hebben; zyn de *Voorgangers* van den laatsten Deutschen Keizer.

150.

**SPREKEN, BABELLEN, PRATEN,
REDENEREN.**

Het *Spreken* is, in het algemeen, de eenvoudige uitoefening van het spraakvermogen. Het *Babbelen* is het verward en onophoudelyk gesnap van een mensch zonder oordeel. Het *Praten* is het voeren van een gesprek over zaken van weinig belang. Het *Redeneren* is het houden van een gesprek over gewigtige zaken, doormengd met stellingen en daaruit afgeleide gevolgtrekkingen.

